

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Pedagogiky a Psychologie

Studijní program: Vychovatelství

Studijní obor: Pedagogika volného času

**MOŽNOSTI VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT
OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM VE
VYBRANÝCH CENTRECH ÚSTECKÉHO
KRAJE**

**Opportunities of leisure time activities for auditory
handicapped persons in selected centres in Usti
Region.**

Bakalářská práce: 11-FP-KPP-39

Autor:

Alena Nerudová

Podpis:

Vedoucí práce: PhDr. Milan Hrdina

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
73	6	2	0	25	3 + 1CD

CD obsahuje celé znění bakalářské práce

V Liberci dne: 28. 06. 2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Alena NERUDOVA**
Osobní číslo: **P09000312**
Studijní program: **B7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Pedagogika volného času**
Název tématu: **Možnosti volnočasových aktivit osob se sluchovým postižením ve vybraných centrech Ústeckého kraje.**
Zadávající katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y   p r o   v y p r a c o v á n í :

Cíle:

1. Zjistit, jaké organizace v Ústeckém kraji nabízí speciální programy pro osoby se sluchovým postižením a jaké typy programu nabízí.
2. Zpracování případové studie vybraného centra nabízející služby pro osoby se sluchovým postižením.
3. Navrhnout vlastní program volnočasových aktivit na základě analýzy vybraného centra.

Metody:

1. Kvantitativní výzkum/průzkum á- pomocí dotazníku.
2. Případová studie na základě pozorování, rozhovoru a analýzy dokumentů.

Požadavky:

1. Případová studie na vybraná volnočasová centra v Ústeckém kraji.
2. Rozsah a využití služeb nabízených aktivit.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

STRNADOVÁ, Věra. Úvod do Surdopedie. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, 2002. 63 s. ISBN 80-7083-564-8.

SLOWÍK, Josef. Speciální pedagogika. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3.

JANOTOVÁ, Naděžda; ŘEHÁČKOVÁ, Karla. Surdopedie : Komunikace sluchově postižených. Vyd. 1. Praha: SPN, 1990. 166 s. ISBN 80-7066-004-X.

PULDA, Miloš. Surdopedie. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého, 1992. 76 s. ISBN 80-7067-190-4.

HARTL, Pavel; HARTLOVÁ, Helena. Velký psychologický slovník. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5.

UZLOVÁ, Iva. Asistence lidem s postižením a znevýhodněním. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 135 s. ISBN 978-80-7367-764-0.

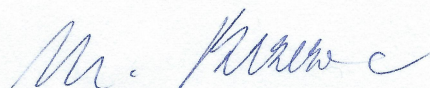
Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Milan Hrdina

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce: **13. května 2011**

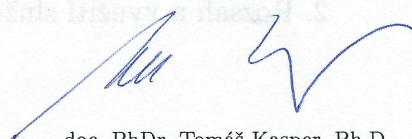
Termín odevzdání bakalářské práce: **27. dubna 2012**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

vedoucí katedry

dne

23 -05- 2011

Čestné prohlášení

Název práce: Možnosti volnočasových aktivit jedinců se sluchovým postižením ve vybraných centrech Ústeckého kraje
Jméno a příjmení autora: Alena Nerudová
Osobní číslo: P09000312

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

Liberci dne: 28. 6.2013

Alena Nerudová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla vyjádřit poděkování všem, kteří mi při zpracování mé bakalářské práce pomáhali a to zejména panu PhDr. Milanovi Hrdinovi, za jeho cenné rady a připomínky během konzultací.

Alena Nerudová

Anotace

Bakalářská práce se zabývá možnostmi volnočasových aktivit sluchově postižených ve vybraném centru Ústeckého kraje. Cílem práce je zjistit, jaké jsou možnosti volnočasových aktivit pro sluchově postižené v Centru služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem a návrh programu. V teoretické části jsou vysvětleny pojmy volný čas, Pedagogika volného času, Surdopedie, druhy sluchového postižení, kompenzační pomůcky sluchově postižených. Dále jsou zde popsány volnočasové organizace věnující se sluchově postiženým. V praktické části se pomocí dotazníků zjišťovalo, které volnočasové aktivity sluchově postižení klienti Centra služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem preferují a které jim chybí. Na závěr jsem navrhla program, který by měl sloužit jako zážitkový program pro sluchově postižené tohoto centra.

Klíčová slova

Volný čas, Pedagogika volného času, Surdopedie, Komunikace sluchově postižených, Organizace pro sluchově postižené

Annotation

This work deals with the possibilities of leisure time activities of hearing impaired people in one selected center in Ústí region. The aim of this work was to find the possibilities of leisure time activities of hearing impaired people in Service Center for hearing impaired people in Ústí nad Labem and to propose a program for them. In the theoretic part of this work the terms like: leisure time, leisure pedagogy, surdopaedia, types of hearing impairment, compensation aids for hearing impaired are explained. Also the leisure time organisations for hearing impaired people are described. The practical part contains results of a questionnaire, where they rated the most popular leisure time activities and proposed the missing ones. In the end of this work I designed a program that should serve as adventure program for hearing impaired people in this center.

Key words

Leisure time, Leisure pedagogy, Surdopaedia, Communication of hearing impaired, Organisation for hearing impaired

Obsah

1 Úvod.....	9
2 Volný čas.....	10
3 Pedagogika.....	13
4 Pedagogika volného času.....	14
5 Zdravotní postižení.....	16
6 Sluchové postižení	18
7 Surdopedie.....	19
8 Výskyt sluchového postižení.....	21
9 Etiologie sluchových vad.....	22
10 Diagnostika sluchových vad.....	24
10.1 Ortorhinolaryngologie.....	24
11 Klasifikace sluchových vad.....	26
12 Kompenzace sluchových vad.....	28
12.1 Sluchadla.....	28
12.2 Kochleární implantát.....	30
12.3 Jiné kompenzační pomůcky.....	31
13 Komunikace.....	32
13.1 Orální metoda	33
13.2 Znakový jazyk.....	35
13.3 Znakovaná čeština.....	36
14 Historie vzdělávání jedinců se sluchovým postižením.....	38
15 Vzdělávání jedinců se sluchovým postižením.....	40
16 Vzdělávací zařízení pro osoby se sluchovým postižením.....	42
16.1 Mateřské školy pro sluchově postižené	42
16.2 Základní školy pro sluchově postižené.....	42
16.3 Střední školy pro sluchově postižené.....	43
16.4 Studium sluchově postižených na vysokých školách.....	43
17 Volnočasové aktivity osob se sluchovým postižením.....	44
18 Organizace v ČR zabývající se sluchově postiženými jedinci.....	46
18.1 Zajímavé internetové portály, věnující se lidem se sluchovým postižením	46
19 Shrnutí teoretické části.....	48
20 Organizace pro sluchově postižené v Ústeckém kraji.....	50
20.1 Centrum služeb pro sluchově postižené (CESPO).....	50
20.2 Svaz neslyšících – ZO neslyšících Most.....	51
21 Zpracování případové studie vybraného centra nabízející služby pro osoby se sluchovým postižením.....	53
21.1 Cíle výzkumu.....	53
21.2 Hypotézy.....	53
21.3 Tvorba autorského dotazníku a práce s ním	54
21.3.1 Dotazník.....	54
21.3.2 Výběr respondentů.....	54
21.3.3 Postup práce s dotazníkem	55
21.4 Vyhodnocení dotazníků.....	56

21.4.1 Charakteristika výzkumného souboru.....	56
21.5 Výsledky dotazníkového řešení.....	60
21.5.1 Výběr otázek.....	60
21.6 Strukturovaný dotazník.....	62
22 Shrnutí případové studie vybraného centra.....	63
23 Návrh programu.....	64
24 Shrnutí praktické části.....	67
25 Diskuze.....	68
26 Závěr.....	70
27 Seznam použité literatury.....	71
28 Seznam zdrojů z internetu.....	72
29 Seznam grafů.....	73
30 Seznam příloh.....	73
31 Přílohy.....	74
31.1 Příloha 1.....	74
31.2 Příloha 2.....	77
31.3 Příloha 3.....	78

1 Úvod

Sluchově postižení lidé nemají život v „normální společnosti“ jednoduchý. Každý den se musí potýkat se situacemi, kdy jim je „normální“ život odepřen, neboť mají postižení, které navozuje problém v komunikaci mezi nimi a ostatními.

Každý člověk se rád sdružuje a sluchově postižení to mají těžší neboť mají stíženou komunikaci s okolním světem. Volný čas těchto lidí je většinou odkázán na sebe samotného nebo na vybrané organizace. Proto vznikla tato bakalářská práce. Zajímalo mě, jak tráví volný čas lidé se sluchovým postižením a obrátila jsem se přímo na jedno vybrané centrum, které poskytuje volnočasové aktivity dospělým jedincům se sluchovým postižením. Myslím si, že je důležité, aby každý z lidí v České republice měl možnost trávit čas ve skupině s ostatními lidmi. Pro lidi slyšící je mnoho možností, kam se vypraví za volným časem a tam se setkají s dalšími lidmi a mohou se tím více sociálně rozvíjet. Sluchově postižení to mají velmi obtížné, neboť si někdy musí připadat jako cizinci, protože ani v jejich rodné zemi jim mnoho lidí nerozumí. Sama jsem se setkala se sluchově postiženými a musím říct, že je velmi těžké se s nimi dorozumívat, aby si obě strany rozuměly.

Má bakalářská práce je rozdělena na dvě části. Teoretickou a praktickou. V teoretické části se zaměřuji především na volný čas a speciální pedagogiku. V teoretické části se snažím popsat zásadní pojmy, které provází speciální pedagogiku, především podobor Surdopedie. Také se snažím zmapovat historii vzdělávání těchto jedinců a jejich nynější možnosti.

V praktické části jsem zpracovala případovou studii jednoho centra, které nabízí volnočasové aktivity pro sluchově postižené a následně pomocí dotazníků se snažím vyhodnotit, jak jsou tito klienti centra spokojeni s jejich nabídkou. Výsledkem mé práce je návrh programu, který by měl být zážitkový pro věkovou skupinu, která navštěvuje toto centrum.

2 Volný čas

Volnočasové aktivity pro sluchově postižené, jsou aktivity prováděné ve volném čase člověka. Ale co je přesně ten volný čas, o kterém se mluví všude kolem nás? Často slyšíme od lidí kolem sebe, ať něco děláme ve svém volném čase, ve škole nás nabádají zamyslet se nad tím jak trávíme svůj volný čas, ale jsou stejné představy trávení volného času námi a trávení volného času podle lidí kolem nás? V první řadě pro rodiče, poté pro učitele a nakonec pro své kamarády. Ve vyšším věku trávíme volný čas s přítelem a později se svojí rodinou. Ale co přesně je ten volný čas?

Volný čas je část každého dne, každého člověka. Pokud vám někdo tvrdí, že mu nezbývá žádný volný čas, tak je to člověk, který si neumí svůj den rozvrhnout tak, aby mohl trávit i svůj volný čas. Přesněji řečeno, každý člověk by měl mít v každém dni určitou část, v které se zabývá aktivitami ve svém volném čase, tím se totiž dokáže zregenerovat organismus.

„Volný čas je možno chápat jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil. Je to doba, kdy si své činnosti můžeme vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.“ (Průcha, Walterová, Mareš in Jiřina Pávková, 2008, str. 13). Jak zde uvádí autorka, tak je to opak práce, kterou vykonáváme. Také jsme se dozvěděli, že volný čas je doba pro člověka, která je potřebná k nabrání nových sil na vykonávání nutné práce.

„Pod pojmem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené.“ (Jiřina Pávková, 2008, str. 13). Když se objeví mezi lidmi pojem volný čas, většinou se asociací všem vybaví odpočinek, ale ne ostatní možnosti, které nám volný čas poskytuje. Koho z nás napadne rekreace, zábava či zájmová činnost. Má vůbec každý člověk nějakou zájmovou činnost? U dospělých nejsou zájmové činnosti až tak podstatné, ale u dětí velmi. Přece jen určitou zájmovou činností se dokáží děti více rozvíjet a také nemají čas na různé „vylomeniny“.

V jiné knize se dozvídáme, že *„Volný čas je částí lidského života mimo čas pracovní*

(návštěva školy a pracovní proces) a tzv. Čas vázaný, který zahrnuje biofyzilogické potřeby člověka (spánek, jídlo, osobní hygienu), chod rodiny, provoz domácnosti, péči o děti, dojíždění za prací a další nutné mimopracovní povinnosti. Volný čas je dobou kterou má po splnění těchto potřeb a povinností člověk k dispozici pro činnosti sebeurčující a sebevytvářející: odpočinek a zábavu, rozvoj zájmové sféry, zlepšení kvalifikace, účast na veřejném životě.“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, str. 10)

Když se podíváme na volný čas z ekonomického hlediska, které nám ukazuje kolik je schopno se investovat do zařízení určených pro volný čas. Z hlediska sociologického a sociálněpsychologického nás zajímá, jak činnosti ve volném čase napomáhají k utváření mezilidských vztahů, proto každý z lidí uvažuje nad tím, jak a kde bude trávit svůj volný čas. Z politického hlediska nás hlavně zajímá, do jaké míry bude zasahovat náš politický orgán do činností volného času obyvatelstva (zejména v oblasti školské soustavy). Ale především se zabývá částečným financováním a podporováním zařízení pro volný čas, také pomocí organizací tímto se zabývajících a jiné.

V historii lidé neměli tolik volného času. Často pracovali na panských a potom na svých polích, aby se užívali. Děti ale svůj volný čas měly. V létě ho trávily převážně venku a v zimě zalezly za pecí, kde měly své hračky. Až v 19. a 20. století začal nabývat volný čas větší významnosti. I když zpočátku to bylo hlavně ve vyšších vrstvách společnosti. „*Počátky výchovy ve volném čase v novodobé společnosti jsou spjaty s proměnami práce a způsobu života obyvatel měst a vesnice po skončení třicetileté války. Tehdy začal dlouhodobý proces uvolňování života člověka od domova jako současného bydliště, pracoviště i místa trávení volného času. V průběhu 17. století si bohatší obyvatelé měst začali mimo městské hradby budovat – řečeno dnešním výrazem – víkendové domy, ve městech vznikaly kluby (první ve Velké Británii v roce 1693), kavárny, spolky a společnosti dospělých.“ (Pávková, 2008, str. 21).*

V první řadě vznikaly aktivity a zařízení s určením pro dospělé, které se ale také obracely k dětem a mládeži. Například můžeme uvést tělovýchovné, sportovní činnosti. K tomu vznikaly hřiště, cvičiště a tělocvičny. U nás například sdružení Sokol vzniklé v roce 1862. V pozdější době začaly vznikat tyto zařízení určené jen dětem a mládeži.

Nejčastěji využívaným prostředím, které je dobré pro volnočasové aktivity lidí, je příroda. V historii byl člověk spjat s přírodou více. Nyní se většinou lidé do přírody vrací, aby právě zde načerpali své síly, pro svoji práci. Pobyt v přírodě je pro člověka inspirující a svádí k spontánním anebo organizovaným činnostem, které mu přinesou oddech a uvolnění, zážitky, poznání a emoce.

3 Pedagogika

„V odborném významu věda a výzkum zabývající se vzděláváním a výchovou v nejrůznějších sférách života společnosti. Není tedy vázána pouze na vzdělávání ve školských institucích a na populaci dětí a mládeže. V zahraničí se ve významu „pedagogika“ často používá termín „pedagogická věda“ (angl. Educational science, něm. Erziehungswissenschaft).“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, str. 160-161).

Ve výše zmíněné definici jsme se dozvěděli, že pedagogika je věda o výchově a vzdělávání. Tento základ dal pedagogice už v 16. století Jan Ámos Komenský, který položil pevné základy novověké pedagogice. Ale nejen toto známé jméno je na seznamu pedagogiky. *„Vývoj pedagogiky jako samostatné vědy je spojen s řadou dalších významných myslitelů a pedagogů např.: s J. Lockem, J. J. Rousseauem, J. H. Pestalozzim, J. F. Herbartem apod.“ (Čábalová, 2011, str. 16).*

Jako jiné vědy se i pedagogika postupem času rozčlenila na různé disciplíny a subdisciplíny. Zejména na tři velké skupiny: základní, hraniční a aplikované. Mezi základní disciplíny patří: obecná pedagogika (teorie a základ), obecná didaktika (výuka a vyučování), dějiny pedagogiky (vývoj pedagogického myšlení a názorů), teorie pedagogiky (vliv na rozvoj vývojových stránek jedince), komparativní pedagogika (srovnávací – srovnávání s různými zeměmi), metodologie pedagogiky (kvantitativní a kvalitativní výzkumné metody), speciální pedagogika. Mezi hraniční disciplíny patří: pedagogická psychologie, sociální pedagogika, sociologie výchovy, ekonomika vzdělávání, školní zdravotnictví a hygiena, kybernetická pedagogika a jiné. Mezi aplikované disciplíny patří: vývoje lidského jedince (rozdělení na předškolní, primární, středoškolskou, vysokoškolskou), oblastní realizace výchovy a vzdělávání (volného času, mediální), výchovné instituce (školská, mimoškolská, vojenská, rodinná). (Čábalová, 2011).

Pedagogika je tedy věda zabývající se výchovou a vzděláváním z různých pohledů na jedince. Jak už jsem se výše zmínila, nezabývá se pouze dětmi a mládeží, ale i ostatními vývojovými etapami lidstva.

4 Pedagogika volného času

Aktivitami a institucemi volného času se zabývá vědní obor, který se nazývá pedagogika volného času. Tato věda je velmi mladý vědní obor, který se v poslední době rozvíjí, ale stále ještě není zcela zmapovaná a poznána. Této vědě se věnuje lidstvo od druhé poloviny 20. století (nejvíce se jí zabývá německá věda, která také rozvinula termíny jako je věda o volném času a pedagogika volného času). Pedagogiku volného času chápou někteří autoři jako jednu z pedagogických disciplín.

„Disciplína pedagogiky, zaměřená na výchovné a vzdělávací prostředky, napomáhající autonomnímu a smysluplnému využívání volného času dětí, dospívajících i dospělých; v mnoha zemích zároveň studijní obor. Nabývá na významu díky některým protikladným jevům: roste množství volného času jako času, se kterým může člověk nakládat podle své vůle, a zároveň se tento prostor tzv. Průmysl volného času a hromadné sdělovací prostředky snaží využít pro různé formy manipulace, zbavující ho právě jeho charakteristického znaku – svobodného využívání; roste výskyt nežádoucích forem chování (agrese, delikvence, zneužívání návykových látek), způsobených nudou („vakuem“) ve volném čase; relativně častý je i chorobný návyk na práci a únik před volným časem (workaholismus) aj...“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, str. 161 – 162). Pedagogika volného času se objevila hlavně pro to, aby byla prevencí před sociálně patologickými jevy u dětí a mládeže a zabránila agresivitě a delikvenci. U dospělých je chrání především před přemírou práce a jsou tím více aktivní a spokojení v životě. Aktivní dospělý a rodina dokáže poté být spokojenější a více vyznačuje uvolněním.

„Pedagogika volného času se zabývá pojetím a cíli, obsahem a způsoby výchovného zhodnocování volného času, organizacemi a institucemi, které tyto aktivity uskutečňují nebo pro ně vytvářejí podmínky, a koncepcemi jeho dalšího vývoje propracovávanými na základě vývoje společnosti a oboru samotného.“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, str. 12). Mezi instituce, které patří do pedagogiky volného času můžeme například uvést Domy dětí a mládeže, které nabízí nejen pro děti a mládež, ale v poslední době i pro dospělé velký výběr aktivit, kterými se můžou zabývat ve svém volném čase. Mnoho aktivit nabízí i škola nebo školní družina.

Pojem pedagogika volného času se rozšířil v 70. letech 20. století a to hlavně proto, že začala vzrůstat důležitost trávení volného času. Horst Opaschowský (německý nestor pedagogiky volného času) říká, že na jedné straně tato disciplína zkoumá volný čas jako fenomén z různých disciplín, a na straně druhé zkoumá socializaci a výchovu ve volném čase.

Tento obor se dotýká různých dalších vědeckých disciplín jako je například: sociologie, psychologie, ekonomika, politika. Má svůj vlastní obsah a metody. Mezi další cíle patří správné uspořádání volného času, rozvinutí společenských vztahů, spolupráce na rozvíjení životního prostředí anebo také využití volného času jako prostor pro mnoho zážitků, které napomáhají ke změně postojů a vnímání života.

V České republice byla pedagogika volného času v minulosti chápána jako výchova mimo vyučování. V tomto pojetí jsou zkoumány především volnočasové aktivity a jejich dopad na jedince. Zde klade pedagogika volného času důraz na volnočasové organizace, které poskytují různé mimoškolní aktivity. *„V tomto pojetí je bezprostředním cílem pedagogiky volného času rozvinutí organizace a metodiky aktivit dětí, mládeže a dospělých ve volném čase tak, aby přispívali k rozvoji jejich osobnosti i prostředí v němž žijí.“* (Základy pedagogiky volného času – skriptum, 7/2009).

5 Zdravotní postižení

Zdravotní postižení může potkat jakéhokoliv člověka v jakémkoli věku. Proto zdravotní postižení není definováno jen pro děti, mládež či dospělé, ale souhrnně. Je definováno různě a s různými přístupy. Nás zajímaly hlavně dva přístupy – medicínský a sociální. *„Medicínský přístup vychází z toho, že zdravotní postižení je individuální problém člověka daný újmou na zdraví způsobenou nemocí, zraněním. Sociální přístup nevnímá zdravotní postižení jako individuální problém člověka, ale jako záležitost vztahů mezi ním a jeho okolím. Za zdravotním postižením vidí především bariéry, které mají povahu fyzickou (např. přístupnost budov) nebo sociální (např. odmítání zdravotně postiženého ze strany společnosti).“* (Nováková, 2011, str. 143).

Zdravotní postižení můžeme rozdělit na dvě velké důležité skupiny: získané nebo vrozené. Také je ale můžeme rozlišit dle toho, jaký orgán nebo tělesný systém je postižen, a to jsou rozdělena na: tělesné defekty a postižení, smyslové defekty (zraku, sluchu, řeči) a mentální postižení. Zdravotně postiženými jedinci se zabývá nauka, která je disciplínou pedagogiky a tou jest speciální pedagogika.

Základní definicí, kterou se učí všichni, kteří mají pedagogiku jako předmět je: *„Speciální pedagogika je nauka o zákonitostech rozvoje, výchovy a vzdělávání osob s postižením.“* (Krejčířová a kol., 2002, str. 10). Více propracovanou definicí je například: *„Speciální pedagogiku můžeme definovat jako vědní obor, který se zabývá zákonitostmi výchovy a vzdělávání a rozvojem jedinců, kteří jsou znevýhodněni vůči většinové populaci v oblasti fyzické, psychické nebo sociální a mají speciální výchovné vzdělávací potřeby.“* (Fischer, Škoda, 2008, str. 14).

Předmětem, který zkoumá speciální pedagogika, jsou osoby se zdravotním postižením, které mají určité specifické potřeby, neboť jsou nějak znevýhodněni oproti zdravé populaci. *„Základní cíl speciální pedagogiky bychom mohli vymezit jako dosažení maximální možné socializace znevýhodněného jedince s ohledem na charakter, rozsah a závažnost (stupeň jeho znevýhodnění v některé či některých z výše uvedených oblastí). S tímto obecným cílem souvisí vytváření nezbytných podmínek a předpokladů k jeho dosažení.“* (Fischer, Škoda, 2008, str. 14).

Speciální pedagogika se dělí na dílčí subdisciplíny, které jsou rozděleny podle části (druhu) postižení, a s tím související znevýhodněné podmínky k životu. Mezi dílčí subdisciplíny patří: Etopedie, Psychopedie, Somatopedie, Logopedie, Surdopedie, Oftalmopedie.

Etopedie je speciální dílčí disciplína, která se zabývá osobami s výchovnými problémy, jinak řečeno špatně vychovatelnými. Psychopedie se pro změnu zabývá postižením v oblasti mentální. Somatopedie se zabývá především osobami s tělesným postižením a to nejen s omezeným pohybem, ale i nemocnými a zdravotně oslabenými. Logopedie je disciplína speciální pedagogiky, která se zabývá především poruchami řeči, alias komunikačními schopnostmi. Surdopedie je oblast speciální pedagogiky, která se zabývá výchovou a vzděláváním osob, které mají poruchy v oblasti vnímání sluchu. Oftalmopedie se zabývá osobami se zrakovým postižením.

Já jsem si ve své bakalářské práci vybrala sluchově postižené (aneb Surdopedii), neboť jsem na střední škole chodívala na kurz znakové řeči a jejich život mě velmi zajímal, chtěla jsem tím zjistit, jaké jsou možnosti v určitém centru pro volný čas. Zda mají speciální volnočasové nabídky pod vedením zkušených lektorů.

6 Sluchové postižení

Sluch je jeden ze smyslů člověka, který usnadňuje život. Pomocí sluchu se můžeme vyvarovat nebezpečí, které na nás číhá v okolí. Každý také používá sluch k nejdůležitější a jedinečné věci, a tou je komunikace mezi lidmi.

Sluch má bezpečnostní funkci v těle. Každý člověk se díky sluchu může orientovat a být stále aktivní. I když je náš mozek v útlumu, sluch je stále aktivní. Pro každého slyšícího jedince je sluch obyčejná věc, kterou mají a vůbec je ani nenapadne, že by například mohli o sluch přijít a neslyšet.

Pokud rodiče s poruchou sluchu zaznamenají u svého dítěte, že nereaguje na zavolání nebo neotáčí hlavu za zvuky, které jsou kolem něj, důvodem může být právě porucha sluchu a to právě proto, že rodiče neslyší. Ale pokud nejste rodič i vy se můžete setkat s člověkem, který má problém se sluchem. Jak ho poznat? Při rozhovoru s člověkem sleduje upřeně ústa, anebo neodpoví na otázku úplně přesně a nedostatečně pohotově. V tomto případě musí slyšící člověk myslet na to, že to může být způsobeno právě tím, že ten druhý je neslyšící nebo má problém se sluchem.

7 Surdopedie

Poruchami sluchu se zabývá i jeden vědní obor speciální pedagogiky a ten se nazývá Surdopedie.

Surdopedie¹ je vědní obor zabývající výchovou, vzděláváním a rozvojem osob se sluchovým postižením. Do roku 1893 byla tato věda součástí logopedie, až od tohoto roku je to samostatná vědní disciplína. Surdopedie se zabývá prevencí sluchových vad, výchovou, vzděláváním a také rozvojem komunikace sluchově postižených.

„Cílem surdopedie je předcházení a zmírňování problémů, vývoj a formování kvalit osobnosti sluchově postižených, umožnit sluchově postiženým co možná nejvyšší vzdělání, rozvoj důležitých kompetencí (především schopností a dovedností komunikace), sociální zapojení a profesní uplatnění (už jsou místa i pro neslyšící.“
(Inflow, Komunikace sluchově postižených, 2009).

Součástí surdopedie je také integrace, což je návrat těchto osob do společnosti. Dále je také součástí surdopedie inkluze, což můžeme chápat jako včlenění do společnosti nebo také včasnou a celkovou péči o sluchově postižené.

Tato věda se tedy zabývá sluchovým postižením, tedy osobami se sluchovým postižením. Sluchové postižení je jedno z mnoha handicapů, které mohou člověka postihnout. Oproti zrakovému postižení, se říká o sluchovém postižení, že není tolik zasahující do psychiky a života člověka.

Pro mě samotnou je nepředstavitelné, že bych ztratila sluch, někdy se nad tím zamýšlím a přemýšlím co vše člověku může v tu chvíli chybět. V knize Speciální pedagogika od Josefa Slowíka jsem se dozvěděla, že ztrátou sluchu získává člověk tyto problémy: komunikační bariéru – nejen s druhými lidmi, ale vlastně i samostatný vývoj řeči u něj a tím se narušuje porozumění řeči od ostatních. Dále člověk získává určitý deficit v orientačních schopnostech, jelikož člověk si nemůže sluchem dokreslovat obrazové vidění, nemůže se orientovat v oblasti nad rámec jeho vidění. Jak už jsem se zmínila,

---

¹ Surdopedie: „Jeden z oborů speciální pedagogiky, který se zabývá rozvojem, výchovou a vzděláváním osob sluchově postižených.“ (Fischer, Škoda, 2008, str. 237).

tak ztráta sluchu je vysoká psychická zátěž pro člověka. Člověk ztrácí či se omezí sociální sítě, které má navázané a toto souvisí s problémem komunikační bariéry. V neposlední řadě to má negativní vliv na vývoj myšlení. Jelikož člověk má mezery ve vývoji řeči, tím se nevyvíjí ani vnitřní řeč, která je důležitá pro vývoj myšlení.

Ale já jsem tu mluvila především o lidech, kteří ztratili sluch. Ale jsou tu i lidé, kteří se už narodí s handicapem sluchového postižení, ti mají vyvinuté bezpečně kompenzační schopnosti, které jim nahrazují sluchový handicap ale stejně na ně dopadají předchozí vyjmenované problémy spojené se ztrátou sluchu.

„Sluchové postižení je následkem organické nebo funkční vady (resp. poruchy) v kterékoli části sluchového analyzátoru, sluchové dráhy a sluchových korových center, příp. funkcionálně percepčních poruch.“ (Slowík Josef, 2007, str. 72).

8 Výskyt sluchového postižení

Ztráta sluchu a následné zařazení mezi sluchově postižené je v naší republice nejrozšířenější somatické postižení. V České republice žije přibližně 500 000 sluchově postižených. Nejvíce z nich jsou nedoslýchaví a ti, kteří přišli ke ztrátě sluchu ve vyšším věku.

„V České republice se dá hovořit o 3 900 osobách s praktickou hluchotou a asi 3 700 osobách s úplnou hluchotou, která trvá od narození anebo vznikla započítím či v průběhu školní docházky. Z celkového počtu asi půl milionu sluchově postižených je jen 15 000, kteří se s touto vadou narodili nebo vznikla v dětství.“ (Pipeková, 2006, str. 130).

9 Etiologie sluchových vad

Etiologií² sluchových vad rozumíme příčiny sluchových vad. Jednou ze základních příčin sluchového postižení je genetika. Geneticky podmíněné vady jsou až u 50% případů. „*Setkáváme se přitom se zajímavými fenomény: při autozomálně recesivní dědičnosti hluchoty se např. musí setkat dva rodiče s totožnými formami jedné konkrétní alely, aby jejich dítě bylo právě vlivem této homozygotní kombinace sluchově postižené, pokud se narodí dvěma neslyšícím rodičům s odlišnou formou alely, bude nejspíš normálně slyšící.*“ (Slowík, 2007, str. 72).

Vrozené příčiny u neslyšících jsou velmi málo časté a většinou vyplývají z onemocnění matky v době těhotenství. Mezi rizikové nemoci, které mohou způsobit tuto vadu patří: zarděnky, spalničky, toxoplazmóza (tuto nemoc na budoucí matku nejčastěji přenáší kočky domácí, proto se nedoporučuje v těhotenství matce, aby žila v blízkosti přítomnosti kočky domácí), ale také všem známá a pro některé „obyčejná“ chřipka může způsobit sluchovou vadu. Při chřipce je důležité, aby budoucí matka nepodceňovala léčbu této choroby a zašla za lékařem a nikdy tuto chorobu nepřecházela, jako to mnozí lidé dělávají. Sluchová vada vrozená se může objevit i po užívání některých silných léků v těhotenství. Proto je důležité, aby matka vždy konzultovala užívání jakéhokoli léku se svým lékařem.

Získané vady jsou naopak velice časté a příčiny získaných jsou různé. Můžou to být následky určitých prodělaných nemocí, jako jsou například záněty středního ucha, meningitida či příušnice. Také zde můžeme nalézt příčiny sluchové vady v důsledku úrazu a to především hlavy. Jen velmi zřídka se můžeme setkat s následkem účinku nějakého léku, i když některé léky mají v příbalové informaci napsáno riziko ztráty sluchu.

Úbytek sluchu ale může být i přirozený. Za přirozený úbytek považujeme především pozvolné přicházení o sluch v době stárnutí a poté v období stáří. „*Výrazné zhoršování sluchu se objevuje v průměru u každého třetího člověka ve věku nad 60 let.*“ (Worrall, Hickson in Slowík, 2007, str 73).

---

2 Etiologie: „Nauka o původu a příčinách nemocí“ (Hartl, Hartlová, 2000, str. 144)

S problematikou sluchových vad ve stáří můžeme také zmínit sluchový šelest (Tinnitus). Tímto šelestem trpí osoby nad 60 – 65 let. Nejde o onemocnění, ale o příznak onemocnění. Máme objektivní, které vznikají ze špatného cévního zásobení ucha. Potom také jsou ušní šelesty subjektivní, které jsou způsobeny zevními zvuky. Pacienti slyší nepříjemné pískání a hučení.

Ve velice ojedinělých případech se může stát, že ztrátu sluchu zapříčinila vrozená dispozice, která se vlivem působení určitých vnějších faktorů náhle zaktivizuje.

10 Diagnostika³ sluchových vad

„Sluchové vady se projevují nejčastěji omezením sluchového pole, což je oblast sluchových vjemů ohraničená prahem slyšení (nejmenší intenzita zvuku, kterou může jedinec sluchem zachytit) a prahem bolesti (hranice intenzity zvuku, kdy se chová sluchový vjem bolestivým).“ (Slowík, 2007, str. 73).

10.1 Ortorhinolaryngologie

Ortorhinolaryngologie⁴ zkráceně ORL a laicky nazýváno „Ušní, nosní, krční“, je lékařský obor našeho zdravotnictví, kde se provádí specializované vyšetření sluchu. Vyšetření se provádí pro každé ucho zvlášť. Dá se udělat dvojím způsobem. První způsob je orientační zkouška, která se provádí jen s pomocí hlasité řeči nebo naopak s pomocí šeptání, případně se mohou využít ladičky. Druhou možností je využití přístrojů.

Hlasitá řeč nebo šepot je metoda, u které lékař využívá obvyčejná slova. Pomocí výběru slov se dá zjistit dokonce i typ sluchové vady. Př.: *„Špatná slyšitelnost slov s hlubokými tóny jako je „hůl“, „brouk“, ukazuje spíše na vadu vnějšího nebo středního ucha (tedy na vadu převodní), špatná slyšitelnost slov s vysokými tóny jako jsou např. „tisíc“, „bílá“, odhaluje zpravidla vadu ve funkci vnitřního ucha nebo nervových center (vada percepční)“ (Slowík, 2007, str. 73).*

Přístrojové měření nazývané Audiometrie je ale zpravidla přesnější než použití hlasité řeči nebo šepotu. *„Probíhá tak, že do sluchátek nebo do kostního vibrátoru se generují tóny s nastavitelnou výškou a hladinou intenzity, určuje se při tom sluchový práh, použitím různě vysokých tónů.“ (Slowík, 2007, str. 73).* Výsledkem je graf, který je nazýván Audiogram.

Jednou z možností je také slovní audiometrie, kdy do sluchátek se nepouští tóny, ale slovní sestavy, tím se dá právě zjistit i porozumění textu jedincem.

V případě velmi malých dětí, které nemohou dát lékaři zpětnou vazbu a při vyšetření

---

³ Diagnostika: *„Posloupnost činností vedoucích k diagnóze.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, str. 42)*

⁴ Ortorhinolaryngologie: *„Obor zabývající se výzkumem, diagnózou a léčbou ušních, nosních a krčních chorob. (Vokurka, Hugo, 2006, str. 672)*

spolupracovat, používají se jiné vyšetřovací metody, které právě nepotřebují od pacienta spolupráci. Jsou to měření otoakustických emisí (možno provést u dětí již druhý den po narození, a jde o pozorování reakcí dítěte při různých příjemných a nepříjemných tónech) nebo metody vyšetření evokovaných sluchových potenciálů – nervové vzruchy v mozku – BERA, CERA.

Když chceme vyšetřit funce středního ucha a to hlavně bubínku, tak se využívá speciální metoda, která se nazývá tympanometrie. Je to objektivní vyšetřovací metoda funkce středního ucha, mobility bubínku a kůstek středního ucha změnou tlaku vzduchu v ušním kanálku. Nejde vlastně o přímo vyšetření sluchu.

- Diferenciální⁵ diagnostika⁶

V předchozích letech se stávaly omyly, kdy byli lidé s poruchou sluchu, která nebyla dobře a jasně diagnostikována, považováni za mentálně postižené a tím pádem byli posíláni do speciálních zařízení pro mentálně postižené a jejich život tímto způsobem byl velmi zneklitněn.

---

5 Diferenciální: „DIFERENTIAL diferenční, rozdílový, rozlišovací, vztahující se k činění rozdílů, odlišování, rozrůžňování“ (Hartl, Hartlová, 2010, str 101)

6 Diagnostika: „DIAGNOSTICS? ASSESSMENT činnost směřující k zjištění diagnózy, projevů a příznaků choroby s cílem odhalit její příčiny, způsob léčby a prognózu vyléčení“ (Hartl, Hartlová, 2010, str. 99)

11 Klasifikace sluchových vad

Sluchové vady jsou děleny různě z mnohočetných příčin. Při klasifikaci sluchových vad používáme různá hlediska pro vymezení sluchové vady: místo vzniku postižení, období vzniku postižení a stupeň postižení.

„Sluchové vady a poruchy mohou vycházet z organického poškození nebo funkčního porušení kterékoliv části sluchového ústrojí. V periferní části tedy může být zasaženo vnější ucho (ušní boltec, zvukovod), střední ucho (bubínek, sluchové kůstky, Eustachova trubice) nebo vnitřní ucho (rovnovážné ústrojí – labyrint a hlemýžď, tzv. Kochlea). Vady a poruchy centrální části pak postihují sluchový nerv, resp. mozková centra ve spánkovém laloku (Wernickovo senzorické centrum sluchu a Broccovo motorické centrum řeči)“ (Slowík, 2007, str. 74).

Sluchové vady dělíme pomocí kritérií: doba vzniku, intenzita sluchové ztráty a typ konkrétní vady (poruchy).

Podle různých kritérií a poruch (vad) z organického poškození či funkčního porušení můžeme rozdělit vady, jak uvádí ve své knize Speciální pedagogika Josef Slowík:

1. Podle typu (Periferní nedoslýchavost či hluchovat)

A) převodní (conductiva, konduktivní porucha) – U této poruchy je přerušeno vedení zvuku skrz zevní zvukovod a střední ucho. Příčinou poruchy je každá překážka, která brání proniknutí zvuku z vnějšku až k buňkám (zvětšené nosní mandle). Jedinec špatně slyší. Patří do kvantitativního postižení.

B) percepční (perceptiva, senzorineurální porucha) – Zde se objevuje porucha v oblasti vnitřního ucha a sluchových nervů. Jedinec špatně rozumí. Příčinou jsou smyslové epitely vnitřního ucha, nervu a sluchové dráhy. Tyto vady můžeme také ještě rozdělit: I) kochleární – porucha přeměny zvuku v signál ve vnitřním uchu, II) retrokochleární – porucha zvukového signálu.

Těchto vad je více než převodních, proto jsou i závažnějším problémem pro diagnostiku a léčení.

C) smíšená (mixta) – kombinace převodních a percepčních poruch.

2. Podle stupně (intenzity) sluchové ztráty

A) Neslyšící i) Lehce – 26 – 40 dB

ii) Středně – 41 – 55 dB

iii) Středně těžké – 56 – 70 dB

iv) Těžké 71 – 91 dB

B) neslyšící

C) ohluchlý

2. Podle období vzniku

A) Vrozené (hereditární) vady sluchu

B) Získané (postnatální) vady sluchu

3. Podle etiologie

A) organické postižení

B) funkční postižení

Podle výše uvedeného rozdělení sluchových vad víme, že máme různá hlediska, která na sluchové vady pohlíží. Ale dalo by se říci, že můžeme rozdělit sluchově postižené na tři velké skupiny: ohluchlý, nedoslýchavý a neslyšící.

12 Kompenzace sluchových vad

Nejlepší a nejúčinnější možnost jak začít u jedince s postižením terapeutovat je včasná diagnostika vady (poruchy). Každý jedinec má určité specifikum své vady, způsob, kterým můžeme vadu kompenzovat, se vybírá podle individuálního případu jedince s poruchou sluchu. K tomu aby mohl jedinec s poruchou sluchu mít kvalitnější a plnohodnotnější život se využívají různé kompenzační pomůcky, které se dělí podle nejrůznějších hledisek.

„Kompenzační pomůcky představují široký soubor speciálních zesilovacích elektroakustických přístrojů, které umožňují sluchově postiženým překonat následky postižení.“ (Pipeková, 2006, str. 134). Veškeré kompenzační pomůcky, které sluchově postižený jedinec používá jsou důležité pro zkvalitnění jeho života mezi slyšícími jedinci.

12.1 Sluchadla

„Významnou technickou pomůckou pro všechny sluchově postižené, kteří mají zachovány alespoň zbytky sluchu, jsou individuální sluchadla.“ (Krejčířová, 2002, str. 58).

Nejčastější a drtivě nejrozšířenější kompenzační pomůcka pro špatně slyšící jedince je využití sluchadel. Sluchadla jsou považována za velmi dobré kompenzační pomůcky. Sluchově postiženým jedincům, jak dětem tak dospělým, jsou hrazena z prostředků všeobecného zdravotního pojištění a to na základě zákona č. 48/1997 Sb.. V tomto případě jsou hrazena sluchadla v tom nejjednodušší a základním provedení, které je také nejméně ekonomicky náročné. *„Sluchadlo je miniaturní elektronický přístroj tvořený dvěma elektroakustickými měniči, které převádějí zvuk na elektrický signál a opačně, elektrický signál zpět na zvuk.“* (Pipeková Jarmila, 2006, str. 134), V dnešní době je již mnoho různých typů a možností k zajištění vysoké funkčnosti těchto pomůcek. I v tomto případě můžeme vidět různé designerské kousky, které mohou napomoci k duševní rovnováze a spokojenosti jedince (sluchadla kapesní, závěsná, brýlová, ...). *„Sluchadla zesílením a upravením zvuku usnadňují sluchově postiženým*

komunikaci.“ (Krejčířová, 2002, str. 58).

Typy sluchadel jsou:

1. Podle tvaru

a) Závěsná sluchadla – Tyto sluchadla jsou zavěšena za ušním boltcem na tzv. háku, plastová trubička zajišťuje převod zvuku do zvukovodu a k bubínku. Jsou převážně z umělé hmoty a je v nich elektronika.

b) Nitroušní sluchadla – Tento typ sluchadel je umístěn přímo v uchu. Tyto ještě můžeme rozdělit na koncová (která vyplňují konchu boltce), zvukovodová (umístěny ve zvukovodu) anebo kanálová (přímo uvnitř zvukovodu – skrytá).

c) Kapesní sluchadla

d) Brýlová sluchadla

2. Podle zpracování signálu

a) Analogová sluchadla – Zvukový signál zpracovávají pomocí tranzistoru, integrovaného obvodu.

b) Analogová sluchadla digitálně programovatelná – Pomocí digitální techniky je nastavení a kontrola.

c) Plně digitální sluchadla – Řízena mikročipem.

Se sluchadly jsem se za svůj život párkrát setkala. Na základní škole jsem chodila do sboru spolu s jedním klukem, který měl sluchadlo, ale vůbec mu nevadilo v tom, aby nádherně zpíval. Mnohokrát jsme se divili, jak může se sluchadlem tak krásně zpívat. Nyní ve své práci mám kolegyni která má sluchadlo, ale jelikož ho často zapomíná doma, tak je s ní komunikace velmi těžká. Pracuje jako vychovatelka v družině a některé děti jejího handicapu využívají. I když sluchadlo má, tak stále neslyší moc dobře. S ní se mi komunikuje opravdu špatně, s některými neslyšícími se mi komunikovalo naopak lépe.

12.2 Kochleární implantát

„Kochleární implantát⁷ je technicky dokonalé zařízení, které nahrazuje nevyvinutý zničený nebo poškozený sluchový nerv. Jedná se v podstatě o elektronickou náhradu sluchového vnímání.“ (Krejčířová, 2002, str. 59).

Jedna z nejzajímavějších možností kompenzace sluchu. Tento přístroj využívá elektrických impulzů pro vytvoření sluchového vjemu. *„Zvukový signál je přeměněn na sled elektrických impulzů zavedených do implantovaného obvodu umístěného pod kůží jedince za ušním boltcem. Z tohoto obvodu vycházejí elektrody, které jsou instalovány do vnitřního ucha, dráždí vlákna sluchového nervu a vyvolávají sluchové vjemy.“* (Pipeková, 2006, str. 135). Tato možnost se využívá tehdy, když jiné kompenzační pomůcky (hlavně sluchadla) nepřinášejí očekávané výsledky. Vhodnost pro sluchově postiženého jedince je velmi málo častá. Jen velmi malá skupina jedinců může mít voperován tento přístroj. Nevhodné zavést tento implantát je u jedinců se sluchovou vadou způsobenou poruchou sluchového nervu nebo centrálních sluchových drah. Po voperování je dlouhodobá rehabilitace. Úspěch závisí na věku jedince a osobních předpokladech. Mínusem této možnosti kompenzace sluchu je velká finanční náročnost a z lékařského pohledu velký fyzický zásah do zdraví postiženého.

„Hluboko v uchu je přesně strukturovaná část nazývaná se kochlea. Kochlea je vyvinuta již při narození. Slabé vláskové buňky jsou v kochlee rozkmitány zvukovými signály, ty jsou pak zachyceny a nervovou soustavou přeneseny do mozku a zde následně vyhodnoceny jako zvuky, řeč, hudba atd. Pokud jsou tyto vláskové buňky poškozeny, je potřeba je nahradit právě kochleárním implantátem.“ (Neslyší.cz, Jak funguje Kochleární implantát, 2010 – 2011).

Kochleární implantát funguje tak, že řečový procesor umístěný za uchem zachytí zvuky, které předá cívce. Největší důraz je kladen na řeč, jiné zvuky mohou být potlačeny. Cívka, která je umístěna na hlavě pomocí magnetu a kovový destičky, která je voperovaná pod kůží, předá signál elektrodám. Tyto elektrody zachytí zvukový signál a použijí ho k náhradním vláskovým buňkám. Tedy elektrické signály z elektrod se

⁷ Kochleární implantát: „Z lat. Cochlea – hlemýžď, zařízení které je založeno na el. Stimulaci sluchového nervu a slouží lidem, jejichž sluchové receptory byly poškozeny nebo zničeny a jejich sluchový nerv je nepoškozen a je funkční.“ (Hartl, Hartlová, 2000, str. 225)

dostanou ke sluchovému nervu, který je tímto způsobem stimulován. Za uchem má každý, kdo nosí kochleární implantát řečový procesor ke kterému je dálkové ovládání, který je pro kontrolu stavu baterie a kontrolu, zda imlantát funguje tak jak má.

12.3 Jiné kompenzační pomůcky

Sluchově postižený člověk má ztížené i podmínky, které nám přijdou už úplně normální, automatické. Například takové zvonění budíku, které nás budí nebo telefon, pomocí nichž se můžeme plně domluvit s druhými lidmi. Též televize, kdy je pro nás automatické sáhnout pro ovladači, zapnout ji a vidět a hlavně slyšet, co se v ní zrovna děje. A pro takovéhle případy mají sluchově postižení jedinci různé jiné kompenzační pomůcky.

- osobní zesilovače
- pojítka s infračerveným a rádiovým přenosem
- indukční smyčky
- pomůcky pro zesílení televize a pro zesílený poslech telefonu
- Elektronické pomůcky - Tyto pomůcky jsou většinou technického a praktického rázu. Rozumíme jimi různé vibrační a světelné budíky, hodinky a minutky pro neslyšící.
- Další pomůcky - V oblasti tvoření mluvené řeči jsou zde logopedické pomůcky, které pomůžou naučit člověka s poruchou sluchu správné vyslovování slov. Jedná se o artikulační zrcadlo, špachtle, sondičky, fonátory. Jedinci s poruchou sluchu mají možnosti i v oblasti médií, kdy v případě televize mohou využít teletextu či skrytých titulků. Jednou z nejrozšířenějších pomůcek je textová komunikace. V dnešní době počítačů i velmi zjednodušená.

13 Komunikace

„Pojem komunikace evokuje v představách většiny čtenářů především proces dorozumívání. Tento význam je sice nejdůležitější, vyjadřuje však spíše užší smysl tohoto pojmu, zatímco dorozumívání prostřednictvím řeči (ať už mluvené, nebo psané, která je chápána jako typicky lidský způsob komunikace, je pak pojetí nejužší. Ve skutečnosti komunikace znamená širokou škálu způsobů kontaktu mezi lidmi, z nichž některé jsou ryze lidské, s jinými se setkáváme i u řady dalších živočišných druhů“ (Slowík, 2010, str. 11). Komunikace je tedy vždy mezi minimálně dvěma lidmi, kdy se setkávají a vzájemně sdílejí obsah. Za komunikací mezi lidmi stojí vždy výměna nějakých informací.

„Základním komunikačním prostředkem člověka je řeč, jazyk. K úspěchu v jednání však s uměním mluvit nevystačíme, protože Komunikace znamená spojení! I při prosté prezentaci či rétorickému projevu se neobejdeme bez „spojení“. Průběžně sledujeme dopad našich slov na posluchače, všímáme si projevů zájmu či nezájmu, úrovně pozornosti, pracujeme se zpětnou vazbou, přizpůsobujeme obsah i formu našich sdělení druhé straně.“ (Štěpaník, 2005, str. 9).

Komunikace se dělí na dvě základní, na verbální a neverbální. Verbální komunikací rozumíme právě řečový projev jedince. Neverbální komunikace je ta, která náš řečový projev provází, to jest naše mimika, gestika a postoj, které při komunikaci s druhým jedincem používáme. *„Neverbální komunikaci je v posledních letech věnována zvlášť velká pozornost. Není divu. V porovnání s řečí slov jde o „starší abecedu“, často vycházející z podvědomých impulsů, oslovující emoce a přenášející informace o emočních stavech a vztazích. Přináší také výpověď o temperamentových vlastnostech komunikujících. Neverbální projevy mnohdy prozradí více než slova, poodhalí to, co slovní sdělení zamlčují, zkreslují či překrývají bezobsažným balastem. Neverbální signály dávají znát o lásce i nelásce na první pohled. Informují o vzniku sympatií a antipatií, averzí a idiosynkrazií.“* (Štěpaník, 2005, str. 42). Neverbální komunikace probíhá většinou v nevědomosti. Mnoho signálů ale už je mezi lidmi známo, co vyjadřují. Např. vztyčený ukazováček rodiče říká dítěti, že ho rodič kárá, zaťatá pěst člověka vyjadřuje tomu druhému bojovnou náladu, atd.

Jednou z nejtěžších věcí pro člověka se sluchovým postižením z života zdravých lidí je komunikace. Lidé jsou právě charakterizováni tím, že používají řeč a komunikaci k dorozumívání mezi sebou. Člověk, který má sluchové postižení, má tuto možnost ztíženou.

Sluchově postižený jedinec má omezenou možnost vnímat okolní svět. Oproti slyšícímu člověku nemá možnost slyšet řeč a zvuky přicházející ze všech stran. Řeč je pro lidi prostředek sociálního kontaktu a zdrojem poznání. Je to naše základní dorozumívací jednotka. Těžce sluchově postižení a neslyšící využívají proto možnost používat jiný komunikační systém, který jim lépe vyhovuje při kontaktu s lidmi v jejich potřebách a možnostech.

Při těžkých poruchách sluchu dochází k deficitu ve vývoji myšlení a řeči. Tím pádem osoby s velkým omezením sluchu mají problémy v komunikaci, především v oblasti porozumění textu, souvislostí a abstrakcí. V těchto případech je nutné zajistit náhradní možnost komunikace.

„Komunikační bariéry osob se sluchovým handicapem závisejí nejen na hloubce a typu konkrétní sluchové vady, ale také na jejich osobnosti a ochotě (resp. uvědomování si potřeby) dorozumět se s okolím.“ (Slowík, 2010, str 80). Nedoslýchaví jedinci mohou komunikovat pomocí řeči i když někdy s obtížemi. Neslyšící to mají těžší, ale mohou si vybrat, zda se chtějí dorozumívat běžným způsobem, přes odezírání nebo používat jen jejich specifický dorozumívací prostředek, to jest znaková řeč.

13.1 Orální metoda

V historii jsou dnes mezi námi zastánci znakové řeči, ale i příznivci orální metody, ti chtěli, aby každý těžce sluchově postižený využíval běžnou psanou a mluvenou řeč a tím si zajistili lepší podmínky existence ve společnosti. Tím měli na mysli, srozumitelné používání řeči mluvené a odpovídající schopnost odezírání mluvené řeči (s možností využití podpůrného prostředku – daktylní prstové abecedy).

Odezírání je jedna z nejtěžších možných metod dorozumívání. I neslyšící tvrdí, že je k tomu potřeba dávka určitého talentu, který ale každý z nich nemá. *„Orální přístup klade největší důraz na schopnost člověka ovládnout mluvenou řeč. Jeho základními*

součástí je osvojování mluvené řeči, výcvik v odezírání (to můžeme zjednodušeně popsat jako přijímání informací orální řeči zrakem, sledováním pohybů rtů a obličeje hovořícího jedince) a reedukace sluchu, tj. rozvoj funkční schopnosti zbytků sluchu jejich optimální využití.“ (Krejčířová, 2002, str. 59).

Při střetu s odezírajícím těžce sluchově postiženým jedincem je důležité mít vždy na paměti určité zásady, které připraví výborné podmínky pro jeho komunikaci. V první řadě je důležité si uvědomit slyšícím jedincem, že má takového člověka před sebou, tím pádem musí mluvit pomalejším tempem, využít jen jednoduchých vět, bez žádných složitých a dlouhých souvětí, věty by měly obsahovat jen velmi známá slova. Důležité je slova správně vyslovovat a nezapomenout dobře artikulovat. V neposlední řadě nezapomenout, že ten člověk vám odezírá ze rtů a tím pádem dodržovat optimální vzdálenost (maximálně 4m). Být vždy čelem k němu a v dostatečném osvětlení, aby nemohlo dojít ke špatnému přenosu informace. *„Ačkoliv nám to tak nemusí připadat, jde o velice náročnou aktivitu. Odezírat lze totiž pouze menší část sdělení (především samohlásky a souhlásky zřetelně tvořené v přední části úst), všechno ostatní musí odezírající v podstatě na základě různých souvislostí domýšlet.*“ (Slowík, 2010, str. 80). Proto je důležité dodržovat výše zmíněná pravidla v komunikaci s neslyšícím. Když bychom si chtěli vyjádřit čísla, jak funguje přenos informace při odezírání, tak se 30 – 40% informace přenesou správně, zbytek si musí odezíratel domýšlet. Soustředěnost klesá již po 15 – 20 minutách, proto musíme mít na paměti, že by mělo být sdělení krátké a jasné.

Největším problémem této komunikace je výslovnost, slovní zásoba, významové porozumění a gramatika (ale ta není důležitá).

13.2 Znakový jazyk

Komunikace osob s těžkým sluchovým postižením je velmi omezená, běžná řeč je někdy až zcela nemožná. V mnoha případech mluvíme o velkém omezení běžné řeči. Pro sluchově postižené tímto způsobem je vyvinut jazyk speciální a to znakový jazyk. *„Znakový jazyk je zcela originálním komunikačním prostředkem, který se výrazně liší od běžného jazyka většinové společnosti. Pro slyšící je to vlastně jakýsi zvláštní cizí jazyk založený na systému gest, postavení rukou i celého těla a mimických signálů. Ti, kdo si jej pro závažné sluchové postižení zvolili jako svůj přirozený dorozumívací systém, narážejí na závažný problém komunikační izolace. Porozumí si totiž s podobně postiženými jedinci, ale nikoli s velkou částí okolní společnosti. To zákonitě přináší riziko uzavírání se do úzké komunity s tendencí vytvářet vlastní subkulturu, která ovšem příliš nepodporuje sociální integraci těchto osob.“* (Slowík, 2010, str. 81).

„Znakový jazyk je komunikační systém s vlastním lexikonem a gramatikou, které nejsou odvozeny z jazyka mluveného. Zákon o znakové řeči č. 155/1998 Sb. Považuje český znakový jazyk, který v odborné literatuře bývá označován přívlastkem ryzí, za základní dorozumívací prostředek neslyšících a definuje ho jako: přirozený jazyk a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálněpohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní části trupu.“ (Pipeková, 2006, str. 139).

„Základem znakové řeči je systém pohybů a gest rukou a dalších doplňujících výrazových (pohybových a mimických) prvků, který vytváří plnohodnotné nezávislé jazykové prostředí.“ (Slowík, 2007, str. 76).

Historie znakového jazyka se váže k roku 1770 v Paříži, kde Abbé de L'Épée, zakladatel prvního ústavu pro hluchoněmé, který takto první přišel s touto možností komunikace, proto bývá často označována jako tzv. Francouzská (manuální) metoda.

13.3 Znakovaná čeština

„Ve výše zmiňovaném zákoně č. 155/1998 Sb. Je definována jako: uměle vytvořený jazykový systém využívající gramatické prostředky češtiny, která je současně hlasitě nebo bezhlasně artikulována. Spolu s jednotlivými českými slovy jsou pohybem a postavením rukou ukazovány odpovídající znaky českého znakového jazyka.“ (Pipeková, 2006, str. 139).

Je to takový kompromis mezi slyšícími a neslyšícími jedinci. Běžná řeč doplněná o pohyb a postavení rukou, které ukazují znaky.

Mezi další možné dorozumívací prostředky sluchově postižených jedinců patří:

- Bilingvální přístup - Tento přístup využívá kombinaci obou předchozích metod. Využívají běžný jazyk (odezírání, mluvení, psaní), ale i znakovou řeč. Jsou tím pádem schopni mluvit s ostatními jedinci. *„Za bilingválního lze považovat každého neslyšícího, který plynně užívá národní znakový jazyk a je schopen číst s porozuměním a psát jazykem majoritní společnosti.“* (Krejčířová, 2002, str. 59 – 60).
- Totální komunikace – Objevuje se v 60-tých letech 20. století. Mezi zakladatele patří Roy Holcomb, ředitel školy v Kalifornii. *„Zastánci totální komunikace zdůrazňovali současné používání všech dostupných komunikačních prostředků: mluvené řeči, odezírání, psaní, čtení, znakového a znakového jazyka, pantomimy, mimiky, gestikulace, daktylu (prstová abeceda). Filozofie totální komunikace uznává právo sluchově postižených na dosažení optimálního pochopení a úplného porozumění komunikační situaci.“* (Krejčířová, 2002, str. 59).

Já sama jsem se na střední škole setkala se znakovou řečí, protože jsem chodila jak už jsem výše uvedla na kurz znakové řeči, který vedl neslyšící lektor. Za kurz jsem se setkala s třemi lektory. Každý lektor uměl odezírat, ale tuto metodu při výuce nás slyšících nerad používal. Snažil se, abychom opravdu používali znakový jazyk. Bylo zajímavé pozorovat, že každý lektor měl jinou úroveň odezíracích schopností. Jeden lektor nám přišel až moc dobrý, i když jsme koukali na sebe a mluvili spolu, tak uměl z

profilu odezřít, co jsme si říkali. Měli jsme také zakázané komunikovat mezi sebou pomocí řeči, abychom si vyzkoušeli jaké to je, když se člověk nemůže dorozumívat pomocí slov a sluchu. Zjistili jsme, že je to pro nás velmi těžké a nikdy jsme to nezvládli celou hodinu. Také bylo velkou zajímavostí, jak v češtině existují rozdíly v nářečí čechů a moraváků, tak takové existují i v znakovém jazyce. Jedna naše lektorka pocházela z Moravy a některé znaky nás naučila podle našeho lektora obráceně či trochu jinak, než se používá v Čechách.

Zde na škole jsem vypracovávala seminární práci na předmět speciální pedagogika, kde jsem se seznámila s jedním těžce nedoslýchavým klukem. Zjistila jsem, že velkým problémem pro sluchově postižené je přečíst si například i všední noviny. Sluchově postižení neumějí všechna slova, která my užíváme v psané formě. Maminka tohoto kluka mi vyprávěla, že když koupí svému synovi obyčejný časopis pro jeho věkovou skupinu, vrací jí ho s odstavci podtržených slov, která chce vysvětlit. To mě docela překvapilo.

14 Historie vzdělávání jedinců se sluchovým postižením

„V období starověku a středověku, to znamená v období nízké obecné vzdělanosti, se dostávalo pouze části neslyšících určitého vzdělávání prostřednictvím přirozených posunků a psané podoby jazyka. Jinak neslyšící obvykle vykonávali pouze jednoduché manuální profesní činnosti a jejich vzdělávání mělo charakter napodobování pracovních činností jiných.“ (Krahulcová, 2001, str. 15). Jelikož byli sluchově postižení takto znevýhodnění i v oblasti pracovních činností, hledaly se jiné cesty, jak je jinak vzdělávat a to tím, že se hledaly hlavně jiné cesty, jak jim předat informace.

V české republice byly školy pro sluchově postižené do roku 1991 rozděleny podle typu sluchového postižení. Byly to hlavně MŠ a ZŠ pro žáky se zbytky sluchu a pro neslyšící. Zařazovalo se do nich pomocí audiogramu.

„Do škol pro nedoslýchavé byli zařazováni žáci, kteří si byli schopni osvojit češtinu sluchem (s použitím nebo bez použití kompenzačních pomůcek, využitím zrakových a hmatových jevů).“ (Komorná, 2008, str. 13). Žáci v těchto školách měli osnovy a učebnice, jako měli v normálních školách. Po ukončení této základní školy se mohli hlásit na střední školy pro děti s vadami sluchu anebo je přijali i do normálních středních škol pro slyšící.

„Žáci, kteří ani s využitím kompenzačních pomůcek nemohli svůj sluch využít k přirozenému osvojování češtiny, byli zařazováni do škol pro žáky se zbytky sluchu a pro žáky neslyšící. Učitelé a vychovatelé z těchto škol (téměř) veškeré úsilí při výchově a vzdělávání žáků soustředili na sluchový trénink, procvičování a odezírání a nácvik mluvení.“ (Komorná, 2008, str. 13). Výuka byla proto velmi časově náročná a tím pádem ani ne efektivní. Obsah učiva musel být velmi redukován. Problémem bylo, že na těchto školách vyučovali především slyšící učitelé a objevoval se tam problém s plnohodnotnou komunikací. Žáci nemohli řečí komunikovat a učitelé neuměli znakový jazyk. Proto jejich výsledky nebyli nijak zvlášť dobré. Tito žáci se mohli hlásit jen na některých oborech maturitních pro neslyšící.

Po roce 1991 bylo využíváno integrace žáků do běžných škol a také bylo napsáno právo

vzdělávat sluchově postižené ve znakovém jazyce. Vydávaly se nové knihy pro tyto žáky. Zkvalitňovala se odborná a pedagogická příprava učitelů do těchto škol. Vytvoření oborů na středních školách a umožnění studovat těmto lidem vysoké školy.

„Historie vzdělávací péče o sluchově postižené je u nás spojena s ústavami a školami v Brně, Českých Budějovicích a Plzni (konec 19. a počátek 20. století), pro které byla typickým rysem úzká specializace na neslyšící a těžce nedoslýchavé osoby. Naopak současné inkluzivně orientované školství upřednostňuje vzdělávání takto postižených dětí, žáků a studentů v běžných školách, společně s nepostiženými vrstevníky, přičemž žáci a studenti, kteří nemohou vnímat sluchem řeč, mají právo na bezplatné vzdělávání pomocí nebo prostřednictvím znakové řeči.“ (Slowík, 2007, str. 79).

15   **Vzdělávání jedinců se sluchovým postižením**

U nás je možnost vzdělávání sluchově postižených jedinců ve školách se speciálně zaměřeným programem pro sluchově handicapované děti, žáky a studenty. V této době u nás nalezneme tyto typy škol: mateřská škola pro sluchově postižené, základní škola pro sluchově postižené, střední škola pro sluchově postižené (a to střední odborné učiliště, odborné učiliště, praktická škola, gymnázium a odborná škola). Absolventi středních škol s maturitou mají možnost studovat i v různých oborech vysokoškolského studia.

Za jednu z nejdůležitějších a základních podmínek pro dobré absolvování těchto škol je raná péče o dítě se sluchovou vadou. Jde především o soustavu služeb a programů, které jsou poskytovány ohroženým dětem zdravotním postižením. Tuto ranou péči u nás najdeme v střediscích rané péče pro sluchově postižené a také se jimi zabývá i speciálněpedagogické centrum.

Střediska rané péče se nacházejí v Praze od roku 2001 a v Olomouci od roku 2004. *„Věk dítěte pro poskytování služeb rané péče je omezen dosažením čtvrtého roku věku u dětí se zdravotním postižením či jiným ohrožením vývoje, nebo pak dosažením sedmého roku věku u dětí s kombinovaným postižením. Včasnou intervenci lze chápat jako komplex služeb orientovaný na celou rodinu dítěte raného věku se zdravotním postižením či ohrožením vlivem biologických faktorů nebo vlivem prostředí. Klientem rané péče není tedy jenom dítě, u kterého byla zjištěna rizika ohrožující jeho zdravý vývoj, ale i jeho rodina“* (Pipeková, 2006, str. 136).

„Speciálně pedagogická centra jsou zřizována při speciálních školách pro sluchově postižené. Zabezpečují speciálně pedagogickou a psychologickou péči dětem a žákům se sluchovým postižením a poskytují jim odbornou pomoc v procesu integrace do společnosti ve spolupráci s rodinou, školami, školskými zařízeními a odborníky“ (Krejčířová, 2002, str. 60). Speciálně pedagogická centra se u nás nacházejí a nabízejí své služby od 90 let 20. století. Zajišťují hlavně včasnou surdopedickou intervenci, kdy má její včasnost a kvalita pozitivní vliv na vývoj jedince. Jsou zřizována při ZŠ pro sluchově postižené. *„Jejich primárním úkolem je na základě audiologické a*

speciálněpedagogické diagnostiky zvolit rehabilitační metodu, která by podpořila rozvoj komunikačních schopností sluchově postiženého dítěte. K dalším úkolům speciálněpedagogických center patří depistáž sluchově postižených dětí, psychorehabilitační pomoc a sociální poradenství rodinám, metodická pomoc sluchově postižených a jejich pedagogům v integrovaných podmínkách (vypracování individuálních vzdělávacích programů, informování o kompenzačních pomůckách, odborné konzultace, zapůjčování didaktického materiálu a odborné literatury atd.) a výchovně-vzdělávací péče o sluchově postižené děti raného věku (výchova odezírání, sluchová výchova, individuální logopedická péče, smyslová výchova atd.).“ (Pipeková. 2006, str. 136 – 137). Tyto centra pomáhají rodinám zvolit nejvhodnější metodu pro rozvoj komunikačních dovedností. Dávají sociální a psychorehabilitační pomoc rodinám, kde se vyskytuje jedinec se sluchovým postižením.

16   Vzdělávací zařízení pro osoby se sluchovým postižením

16.1   Mateřské školy pro sluchově postižené

Mateřské školy nás v republice jsou často zřizovány pod základní školou pro sluchově postižené. Oproti normálním mateřským školám, které plní obecné cíle a běžné funkce tohoto zařízení, mají ještě tyto mateřské školy další specifické úkoly. Jsou pro děti od 3 do 6 ti let s různým stupněm sluchové vady a také s různě dlouhou odbornou péčí. Proto je jedním ze specifických úkolů diagnostika, která napomáhá pro další individuální rozvoj dítěte. Je zde důležitá spolupráce s rodinou a také spolupracují se speciálněpedagogickým centrem. Mezi další specifické úkoly můžeme zařadit: navazování komunikace, rozvíjení a tvoření hlasu, rozvoj zraku, nácvik odezírání, hmatové vnímání, rozvoj jemné a hrubé motoriky, rozvíjení řeči atd. (Pipeková, 2006)

„Hlavním cílem MŠ je navázat s dětmi komunikaci a rozvíjet ji, a to buď komunikaci orální, nebo komunikaci ve znakovém jazyce.“ (Komorná, 2008, str. 26).

16.2   Základní školy pro sluchově postižené

„Přístup ke vzdělávání mohou školy zvolit orální, biligvální nebo uplatňovat zásady totální komunikace. Povinná školní docházka může být pro žáky se sluhovým postižením prodloužena o jeden rok, tedy desetiletá (Školský zákon č. 561/2004 Sb., Vyhláška č. 73/2005 Sb.).“ (Pipeková, 2006, str. 137).

„Rodiče mají možnost výběru různých metod a přístupů, které základní školy nabízejí. Vyučuje se na základě Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, který můžou rodiče nalézt na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Na základě tohoto programu si každá škola vypracuje vlastní školní vzdělávací program, do kterého zařazuje speciální vyučovací předměty (znakový jazyk, logopedii, rozvoj komunikačních dovedností).“ (Sancedetem.cz., Vzdělávání dětí se sluchovým postižením, 2012).

Minimální počet žáků, kteří musí ročník základní školy navštěvovat je stanoven na 4, ale co se velmi liší od počtu žáků ve třídě je maximální počet žáků a ten je stanoven na 12

žáků. Tímto může vyučující se více individuálně věnovat žákům se sluchovým (zdravotním) postižením. Základní školy pro sluchově postižené mají většinou internátní typ, neboť mají umístění dětí ze širších spádových oblastí.

16.3 Střední školy pro sluchově postižené

V této době nalezneme u nás v ČR tyto typy středních škol pro sluchově postižené: Střední odborná učiliště, odborná učiliště a praktické školy pro sluchově postižené. Tyto školy nabízí dosti možností v profesním zaměření. „*Připravují sluchově postižené nejčastěji v oborech strojní mechanik, malíř-lakýrník, krejčí, dámská krejčová, truhlář, kuchař, cukrář, elektrikář, zahradník, zámečnick, šička, klempíř, čalouník.*“ (Pipeková, 2006, str. 138). V dnešní době mohou získat i maturitu na střední zdravotnické škole (zubní technik), střední průmyslová škola (oděvní), střední pedagogická škola (předškolní a mimoškolní pedagogika), střední průmyslové škole elektrotechnické (výpočetní technika) a také na gymnáziu.

16.4 Studium sluchově postižených na vysokých školách

„*V posledních deseti letech se problematika terciárního vzdělávání dostává stále více do popředí a v budoucnosti můžeme počítat s tím, že stále více mladých sluchově postižených bude chtít absolvovat vysokoškolské vzdělání. Nabídku speciálních studijních oborů pro sluchově postižené tvoří bakalářské obory Výchovná dramatika neslyšících realizovaná na JAMU v Brně a Čeština v komunikaci neslyšících na Filozofické fakultě UK v Praze. Jiné studijní obory jsou sluchově postiženým studentům přístupny v integrované formě a pro mnohé z nich je to vlastně první společné vzdělávání s intaktivní populací.*“ (Pipeková, 2006, str. 138).

17 Volnočasové aktivity osob se sluchovým postižením

Největším problémem tedy spíše handicapem sluchově postižených je velká bariéra v komunikaci mezi nimi a lidmi slyšícími, neboť sluchově postižení jedinci mají svůj vlastní jazyk a kulturu a to se odráží na komunikaci. Mnoho neslyšících a špatně slyšících jedinců se proto nesnaží „zapadnout“ do světa slyšících lidí, ale sdružuje se ve svých komunitách a tím se cítí lépe, neboť jsou mezi „svými“. Ve světě slyšících lidí se cítí jako cizinci, kteří jsou zde na pobytu, než jako lidé, kteří do naší společnosti patří.

Volnočasové aktivity sluchově postižených jsou vesměs v nabídce od různých škol či účelně zaměřených organizací. Často se sdružují do různých spolků, klubů či stacionářů, kde mohou trávit svůj volný čas většinou s lidmi, s kterými si rozumí a kteří mají stejný handicap. Mnoho organizací nabízí proto u nás na území české republiky různé zájmové kroužky či spolky nebo i kluby, které se zaměřují na nějakou oblast, která jim vyplní volný čas. V každém kraji se nachází svaz neslyšících, který poskytuje informace o plánovaných akcích (jako jsou například mikulášské, dny matek, dny dětí atd.), nabízí i různé vzdělávací kurzy.

Oblíbené trávení volného času je například sport. Ale tito lidé mají i rádi taneční zábavy a různé plesy. Mezi další oblíbenou činnost patří například cestování. V oblasti sportu jsou různé mládežnické a dorostenecké sportovní kluby, které se zúčastňují turnajů na úrovni vnitrostátní ale i mezinárodní. Vrcholem sportovního úsilí sluchově postižených je potom Deaflympiáda, která je pořádána ve čtyřech cyklech.

Federace rodičů a přátel sluchově postižených, je organizací, která se snaží podporovat lidi se sluchovým postižením a nabízí také mnoho akcí, ze kterých si můžou sluchově postižení jedinci vybrat, která by se jim líbila. Výhodou je nezaměřenost jen na jednu věkovou kategorii. Na své si u této organizace přijdou nejen děti, mládež, ale i dospělí.

Pražský sportovní klub neslyšících je právě zase organizací, která nabízí velké množství sportovních aktivit, kterými mohou vyplnit svůj volný čas. Ale jak už jsem se výše zmiňovala u nás v ČR nejsou jen zaměřeni na sportovní aktivity, sluchově postižení si podmanili i svět divadla a tance.

U špatně slyšících anebo u jedinců s kochleárním implantátem je ale důležité zvážit, zda není lepší integrace do normální skupiny lidí. Přece jen mají tito jedinci vyšší šance mezi slyšící jedince „zapadnout“ a tím pádem si rozvíjet socializaci a komunikaci.

Nakonec, když se podíváme na možnosti volnočasových aktivit pro sluchově postižené jedince, zjistíme, že takto handicapovaní jedinci mají stejné možnosti trávení volného času jako zdraví jedinci, jen s tím, že jsou většinou v uzavřených komunitách.

18 Organizace v ČR zabývající se sluchově postiženými jedinci

Jednou z největších organizací v České republice zabývajících se sluchově postiženými a nedoslýchavými jedinci je Svaz neslyšících a nedoslýchavých. Tento svaz je největší organizací neziskového charakteru, která se zabývá lidmi s tímto handicapem. Organizace byla založena v roce 1990 a jejím posláním je obhajoba potřeb, práv a zájmů sluchově postižených jedinců v ČR. Ve své struktuře má 80 základních organizací a spolků, 15 poradenských center, 45 středisek pro poradenství, 13 krajských organizací, 2 centra denních služeb a 1 stacionář. Služby které organizace nabízí: tlumočnické služby pro sluchově postižené, kurzy znakového jazyka pro veřejnost, poradenské centrum pro sluchově postižené, informace o kompenzačních pomůckách, sociálně právní poradenství, členství v organizaci neslyšících, publikace a propagační činnost v rámci SNN, pomoc při jednání na úřadech, individuální přístup ke klientům a v neposlední řadě pronájem místností (jídlna, zasedací místnost a sál), které právě mohou být zpřístupněné pro určité volnočasové aktivity sluchově postižených jedinců.

18.1 Zajímavé internetové portály, věnující se lidem se sluchovým postižením

Zajímavostí, která mě zaujala při vyhledávání organizací sluchově postižených je internetový portál Ticho.cz, který je účelný pro sluchově postižené. Jedinci s tímto postižením zde najdou nabídky různých akcí, které se pro ně konají v nejrůznějších městech v ČR. Ale také zde mohou spolu chatovat a pokládat dotazy či dokonce se přes tento internetový portál sdružovat. Najdeme zde také výpis všech možných organizací podle krajů. Mohou zde nalézt určité odkazy, které se týkají všech možných oblastí, které mohou potřebovat sluchově postižení (například kurzy znakového jazyka, nabídky různých organizací, kompenzační pomůcky atd.). Tento portál mě velice zaujal a myslím si, že je z hlediska separování těchto lidí velmi přínosný, neboť zde naleznou možnost komunikování se světem.

Dalším takto zajímavým internetovým portálem je ruce.cz, který se zabývá též výčtem organizací, možností nabídek kurzů, různé aktivity různých organizací, vzdělávání,

kulturou pro sluchově postižené. Mě zde nejvíce zaujala sekce aktuality, kde nalezneme divadelní představení, semináře, tábory, přednášky, soutěže, společenské akce, rekreace. Na tomto portálu je mnoho možností, jak nalézt možnosti trávení volného času.

19 Shrnutí teoretické části

Studiem odborné literatury jsem zjistila jak je definován volný čas a co vše nám může nabídnout. Zjistila jsem se co je to pedagogika volného času, která se zabývá řízením volného času jedinců. Dočetla jsem se co vše nám tato věda nabízí. Od volného času jsem se přesunula k zdravotnímu postižení, kde jsme se dozvěděla z odborných knih o speciální pedagogice, ze které se právě odvíjí Surdopedie. Surdopedie věda zabývající se sluchovým postižením. Sluchové postižení jsme se snažila v této části co nejvíce rozebrat.

Stěžejní částí této bakalářské práce je sluchové postižení, proto jsem se zabírala vším, co se může sluchového postižení týkat, jako je klasifikace sluchových vad a možné kompenzační pomůcky. Také jsem se zaměřila i na části jako je komunikace takto postižených lidí. Nakonec jsem se zajímala o vzdělávání lidí se sluchovým postižením.

Závěr teoretické části je věnován organizacím, které se zabývají sluchově postiženými v České republice. V této oblasti jsem objevila i zajímavé webové stránky, které se zabývají sluchově postiženými.

Praktická část

Praktická část mé bakalářské práce se zabývá zkoumáním volnočasových aktivit pro sluchově postižené ve vybraném centru. Zkoumání proběhlo pomocí dotazníků pro klienty Centra služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem. Dotazníkem jsem chtěla především zjistit, které volnočasové aktivity nabízené centrem jsou u klientů nejoblíbenější a které jim naopak chybí.

Také jsem se snažila získat od lektorky doplňující informace, která volnočasové aktivity připravuje a nabízí. Zde jsem se také chtěla dozvědět, které aktivity jsou podle ní nejvíce využívány a nejoblíbenější.

Nakonec jsem navrhla volnočasový program, který bere v úvahu tyto informace.

20 Organizace pro sluchově postižené v Ústeckém kraji

Prvním cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, jaké organizace v Ústeckém kraji nabízí speciální programy pro osoby se sluchovým postižením a jaké typy programu nabízí. Organizací v Ústeckém kraji, které se zabývají sluchově postiženými není mnoho, a těch, které se zabývají přímo volnočasovými aktivitami jsou jen dvě. Ostatní organizace se zabývají převážně jen prodejem a pronájmem kompenzačních pomůcek a tlumočnickými službami. Volnočasovými aktivitami pro sluchově postižené se zabývá Centrum služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem a Svaz neslyšících – ZO neslyšících v Mostě, kterými se zabývám v této kapitole.

20.1 Centrum služeb pro sluchově postižené (CESPO)

Centrum služeb pro sluchově postižené se nachází v Ústeckém kraji, přímo v krajském městě Ústí nad Labem. Je to nevládní a nepolitická organizace, která zajišťuje sociální služby pro sluchově postižené osoby v Ústeckém kraji. CESPO bylo založeno původně pod názvem „Severočeské sdružení neslyšících a nedoslýchavých“ (SSNN) na podzim roku 1999. Opravdovou činnost zahájilo sdružení v květnu roku 2000. Bylo založeno za účelem pomoci sluchově postiženým, především neslyšících. Sdružení získalo do pronájmu budovu bývalé MŠ na dobu deseti let. Činnost byla zpočátku orientovaná na spolupráci se Spolkem neslyšících. V roce 2001 byl zajištěn rozvoj tlumočnických služeb a to nejen pro neslyšící, ale pro všechny sluchově postižené a další zájemce. V roce 2002 se přejmenovává z SSNN na CESPO.

CESPO je občanské sdružení, které poskytuje dobrovolné členství pro sluchově postižené, nedoslýchavé, ohluchlé a další občany s problémy sluchového aparátu. Také je podporou pro osoby, které se starají o sluchově postižené osoby. Centrum se zabývá i oblastí odborná sociální poradenství a sociálně aktivizační služby pro seniory a zdravotně postižené. Klienti se pohybují ve věkových skupinách: dorost, kterému je mezi 16ti a 18ti lety, dále také mladými dospělými, které jsou ohraničeny věkově mezi 19ti a 26ti lety, dále také navazují dospělí lidé a to s věkovým rozhraním mezi 27mi lety a 64mi lety, toto centrum se stará také o věkovou skupinu seniorů a to spíše o mladší

seniory a ti jsou charakterizováni věkovým rozhraním mezi 65ti a 80ti lety. Tlumočnické služby jsou provozovány bez ohrazení věku. Sociálně poradenské služby poskytuje toto sdružení od roku 2007, tlumočnické služby poskytuje od roku také od roku 2007 a sociálně aktivizační služby poskytuje centrum od roku 2008.

CESPO zajišťuje především služby, které se týkají odborného sociálního poradenství. Tím je na mysli ambulantní a terénní služby. Také zde můžeme nalézt možnosti využití tlumočnických služeb. Mezi další aktivity této organizace patří: výuka českého znakového jazyka, poradenství ohledně kompenzačních pomůcek, organizování různých volnočasových aktivit, přednášky, spolupracují s jinými centry pro sluchově postižené na celém území ČR, zabezpečování různých spolkových, kulturních a rehabilitačních činností, pomoci s potřeby a právy těchto občanů, informační a osvětové informace mezi zdravou populací.

Volnočasové aktivity tato organizace vždy zveřejňuje ve svých výročních zprávách za každý rok. Mezi poskytované volnočasové aktivity tohoto centra patří: informační besedy pro neslyšící, turnaj Joker (i za účasti neslyšících z jiných organizací), oslava svátku Den Matek, branný závod s Městskou policií Ústí nad Labem, návštěvy solné jeskyně, karetní klub Joker, společná turistika, poznávací zájezdy.

20.2 Svaz neslyšících – ZO neslyšících Most

Tento svaz byl vytvořen v Mostě pod velením pánů Čapek, Veselý, Ječný a Lhoták, kteří chtěli změnit to, že lidé se sluchovým postižením z Mostu a okolí se neměli kde scházet a proto navštěvovali restaurace a jiné podniky. Tito lidé dokázali založit organizaci neslyšících Most, která byla nejdříve součástí Svazu invalidů ČR. V roce 1981 se organizace osamostatnila a podařilo se jí získat klubovnu. Nová samostatně vzniklá organizace dostala název Svaz sluchově postižených v ČR a měla dvě odnože – neslyšící a nedoslýchavý, obě části ale začali pracovat samostatně. V roce 1990 došlo k přejmenování na ZO neslyšících. V roce 1995 získali další místnost, neboť jedna jim byla nedostačující.

ZO má asi 80 členů, z toho i několik neslyšících dětí. Schází se každé pondělí, které jsou věnovány besedám a získávání informací z oblasti sociálních služeb, poradenství a

tlumočnických služeb. Dále se schází v čtvrtky, které jsou pro změnu věnovány spíše zájmovému sdružování a to hlavně sportovním aktivitám, jako jsou například šipky. Ale také se věnují karetním hrám. Pořádají také různé oslavy výročí, víkendová setkání (kterých se můžou zúčastnit i nečlenové), turistické výlety, oslavy různých svátků (Den Matek, Den dětí, Mikuláš).

21 Zpracování případové studie vybraného centra nabízející služby pro osoby se sluchovým postižením

Druhým cílem mé bakalářské práce bylo zpracování případové studie vybraného centra nabízející služby pro osoby se sluchovým postižením. Pro případovou studii jsem si vybrala Centrum služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem. Zkoumání proběhlo pomocí dotazníku pro klienty tohoto centra. Chtěla jsem také udělat rozhovor s lektorkou volnočasových aktivit tohoto centra, ale jelikož lektorka je také silně sluchově postižená, byla jsem nucena tento způsob zkoumání vyměnit za strukturovaný rozhovor, pomocí dotazníku.

21.1 Cíle výzkumu

Abych splnila cíl zpracování případové studie vybraného centra, zvolila jsem si dílčí cíle pro dotazníkové zpracování studie. Dílčí cíle jsou:

- zjistit jak často a které volnočasové aktivity nabízené centrem služeb pro sluchově postižené jsou využívány klienty
- které volnočasové aktivity jim naopak chybí v nabídce této organizace
- návrh vlastního programu volnočasových aktivit na základě zkoumaných informací

21.2 Hypotézy⁸

Pro zpracování případové studie jsem vytvořila tři hypotézy:

H1: Předpokládám, že 80% sluchově postižených klientů navštěvuje Centrum služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem 1x týdně.

H2: Na základě rozhovoru s předsedou centra se domnívám, že 90% klientů má nejraději aktivitu Joker⁹.

---

⁸ Hypotéza: „HYPOTHESIS domněnka, předpoklad o vztahu mezi proměnnými, který platí do okamžiku, kdy je popřen, je východiskem pro tvorbu teorie a vývoj vědy.“ (Hartl, Hartlová, 2010, str. 197).

⁹ Aktivita Joker: Klienti se scházejí pravidelně v centru na hraní karet, kdy nejraději hrají Joker, z kterého poté mívají turnaje, které jsou mezi různými centry.

H3: Domnívám se, že alespoň 80% klientů preferuje pravidelné schůzky v Centru služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem

Hypotéza číslo 1 je důležitá, protože četnost návštěv poukazuje na oblíbenost některé z uvedených volnočasových aktivit. Dozvěděla jsem se, že aktivita Joker je oblíbená nejen v tomto centru, ale převážně u všech sluchově postižených. Proto jsem předpokládala pomocí hypotézy číslo 2, že mnoho klientů odpoví na výběr oblíbených volnočasových aktivit právě Joker. Hypotézou číslo 3 jsem předpokládala, že navrhovaný program, který bych chtěla zde uvést by měl být pravidelný.

21.3 Tvorba autorského dotazníku a práce s ním

21.3.1 Dotazník

Dotazník byl určen všem klientům v Centru služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem, kteří využívají jejich nabídku volnočasových aktivit. Cílem bylo zjistit, které volnočasové aktivity se klientům líbí nejvíce a které jim popřípadě chybí. Vedlejším cílem byly potom doplňující informace o četnosti návštěv v centru a jak dlouho už je jejich život s tímto centrem spjatý.

Dotazník jsem zvolila z toho důvodu, že je tato bakalářská práce zaměřena na sluchově postižené jedince a tím pádem komunikace přes otázky, které jsou v psané formě byla pro mě jednodušší. Také jsem mohla získat informace v krátkém čase.

21.3.2 Výběr respondentů

Při tvorbě své bakalářské práce jsem zjistila, že v Ústeckém kraji jsou pro sluchově postižené jen dvě centra, která nabízí volnočasové aktivity. Získala jsem možnost udělat svůj výzkum v Centru služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem, kde mě uvítal velice příjemný pan předseda centra a právě lektorka volnočasových aktivit.

Jelikož se centrum od roku 2009 potýká s problémy, kterými jsou hlavně o hodně menší postory, nezískala jsem mnoho vyplněných dotazníků. Centrum ztratilo velké prostory, kde se pořádaly besedy a přednášky na různá témata. Často se zde sluchově postižení scházeli i mimo navrhované programy a trávili spolu čas. Pro matky s dětmi zde měli i dětský koutek. Zde si matky mohly (mezitím než si děti řádně spolu vyhrály), popovídat

o různých tématech a tím se více socializovat. Od roku 2009 co jim magistrát města vypověděl smlouvu, mají prostory ve starém kulturním domě v Ústí nad Labem, kde mají k dispozici jen jednu malou místnost, kterou využívají jako „klubovnu“. Druhá menší místnost slouží jako provizorní kancelář. Díky tomuto zúžení prostor ztratilo centrum mnoho klientů, neboť se například na přednášku (kam se předtím vešlo asi 40 lidí, nyní tak nejvíce 20) nevešli nebo se už nemohli tak často scházet mimo nabízený program. Matky s dětmi se už vůbec nevrací, neboť tu není prostor pro dětský koutek, kde by si spolu děti hrály a ony mohly si povídat. Proto jsem už zpočátku předpokládala, že velikost mého výzkumného vzorku bude velice malá.

21.3.3 Postup práce s dotazníkem

Při vytváření dotazníku jsem vycházela především z cílů mé bakalářské práce, ze zkušeností které jsem získala a také z literatury. Otázky jsem se snažila formulovat tak, aby byly snadno pochopitelné pro respondenty. Musela jsem se také snažit zohlednit skutečnost, že mí respondenti jsou sluchově postižení. Dotazník jsem vytvořila na dvě stránky formátu A4 a obsahuje 15 otázek. V první části jsem se snažila získat informace o respondentech, abych věděla, kteří lidé převážně navštěvují centrum. Také mě zajímalo jaké školy a pracovní pozice klienti centra mají. V druhé části dotazníku jsem se snažila získat informace potřebné do výzkumné části mé bakalářské práce.

Vytvořený dotazník jsem poslala lektorce volnočasových aktivit předem, aby věděla, co vše mě k jejich práci zajímá. Až po drobných úpravách, které mi doporučila, jsem ho přinesla do samotného centra. Lektorka se mi sama nabídla, že mé dotazníky rozdá všem, kteří přijdou na připravované akce v budoucím týdnu. Proto jsem se sama s klienty (respondenty) mého dotazníku nesetkala. Po prvním týdnu mi lektorka psala, že má jen deset dotazníků, zda má ještě vyčkat anebo mi je zaslat. Nakonec jsme se domluvily, že ještě jeden týden vyčká a zkusí je nabídnout i dalším respondentům. Poté byly vyplněné dotazníky zaslané poštou. Musím říci, že jsem se v centru setkala jen se vstřícnými lidmi, kteří byli nakloněni k tomu, abych výzkum u nich provedla. I když zpočátku byla komunikace s centrem a dohoda termínu, kdy bych je navštívila velice zdoluhavá.

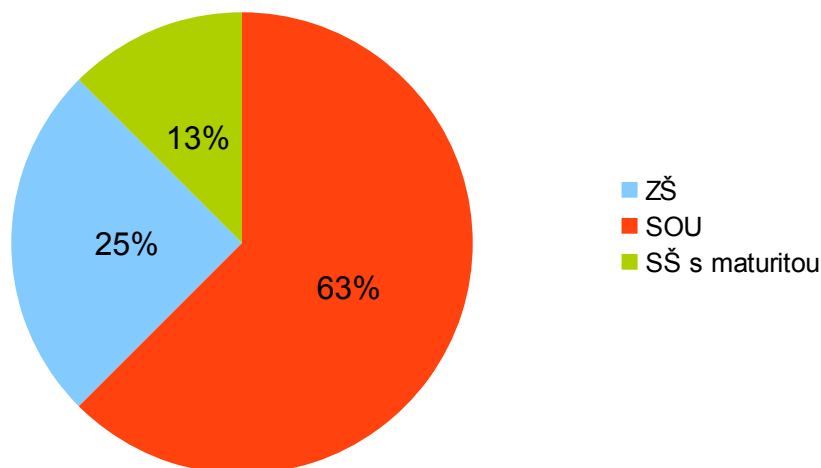
Jak už jsem výše uvedla, centrum přišlo o mnoho klientů kvůli přechodu do menších prostor, které využívají k nabídce volnočasových aktivit. Pan předseda centra mi v nemonitorovaném ústním rozhovoru řekl, že z celkových 40 klientů nyní využívá volnočasové aktivity cca 18 – 20. Přímou přihlášených členů by řekl 18. Přes to jsem nechala v centru 20 dotazníků, které by mohli klienti vyplnit. Navrátilo se mi jich 16.

21.4 Vyhodnocení dotazníků

21.4.1 Charakteristika výzkumného souboru

Z celkového počtu 16ti respondentů bylo celkem 10 mužů a 6 žen. Průměrný věk respondentů byl 51 let. Při tom nejmladším byl muž, kterému bylo 30 let. Nejstarší respondent byl také muž, kterému bylo 76 let.

Průzkumu se zúčastnili klienti jen jednoho centra, kteří jsou sluchově postižení a povětšinou starší lidé, proto mě ani moc nepřekvapilo, že z 16ti respondentů nejvíce z nich získalo vzdělání na Středním odborném učilišti. Žádný respondent nenavštěvoval VOŠ ani VŠ.

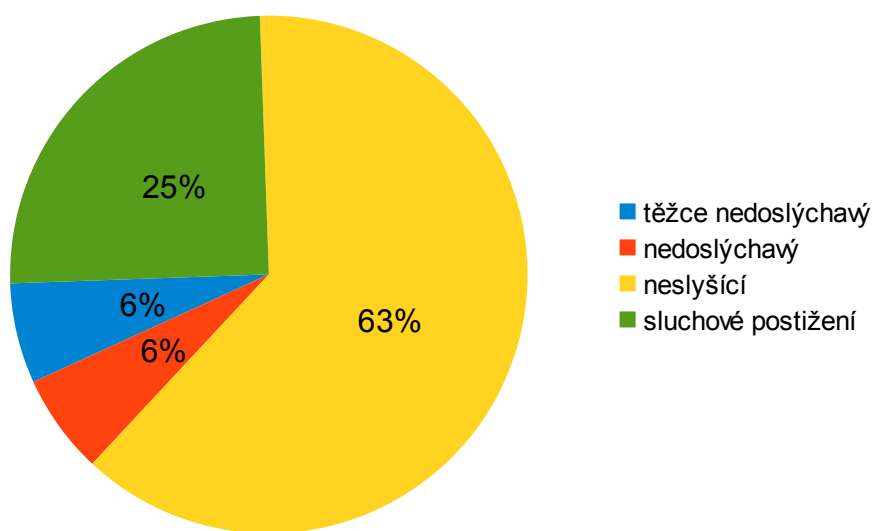
Graf 3: Dosažené vzdělání

Vzhledem k tomu, že nejvíce respondentů ukončilo své vzdělání především na SOU, tak i v otázce na jejich obor, který studovali, byli v odpovědi zvláště školy zaměřené spíše na různé dělnické profese. Ženy uváděly obor švadlena a muži například: malíř,

obuvník, zedník, truhlář, pánský krejčí. Ale objevily se zde i obory jako například: cestovní ruch, ekonomika/elektronika.

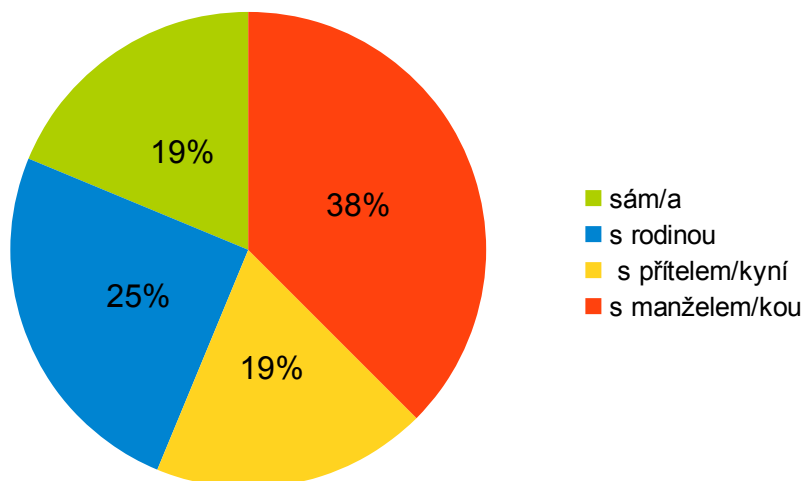
Také mě zajímalo, kde nyní lidé, kteří jsou sluchově postižení, pracují. Jelikož navštěvují centrum i senioři, našli se zde i dva klienti, kteří již pobírají důchod. Dále se zde objevovaly právě ty dělnické profese, jako jsou: švadlena, zámečnick, malíř, zedník. Mile mě překvapilo, že se zde objevili i dva klienti, kteří pracují jako pracovníci v sociálních službách.

Zaměřila jsem se na sluchové postižení, ale z teoretické části vím, že jsou různé typy sluchového postižení, proto jsem zde měla i otázku týkající se toho, jaké sluchové postižení klienti přesně mají. Ale jelikož jsem špatně definovala otázku a nezdala jsem možnosti, nezískala jsem přesnou odpověď od všech. Otázka zněla: „Jaký máte druh postižení?“, kde jsem právě zapomněla uvést: „Jaký máte druh sluchového postižení?“, proto jsem získala od 4 respondentů odpověď, že mají sluchové postižení. Ale i tak jsem zjistila, že nejvíce respondentů, co využívají volnočasové aktivity jsou neslyšící.

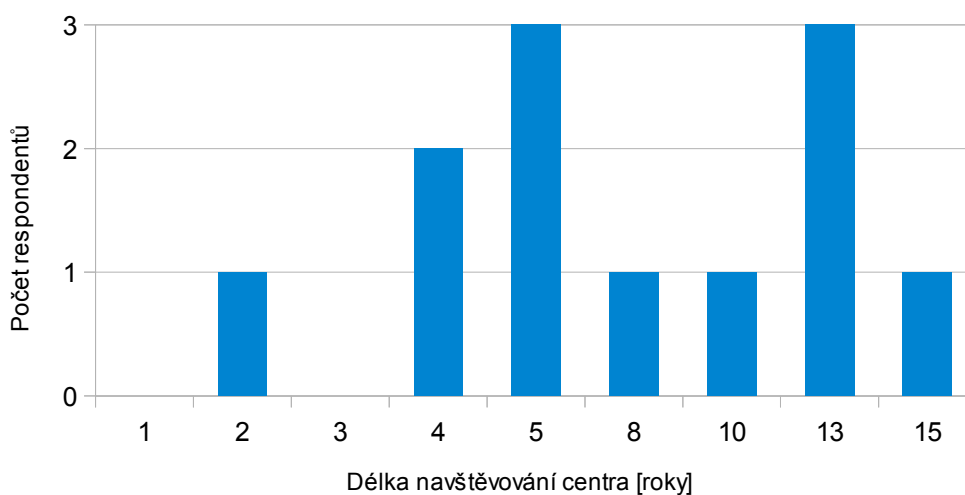
Graf 4: Typ sluchového postižení

Respondenti převážně žijí v rodinném kruhu nebo se svým druhem. Což je též podmíněno tím, že klienti byli starší.

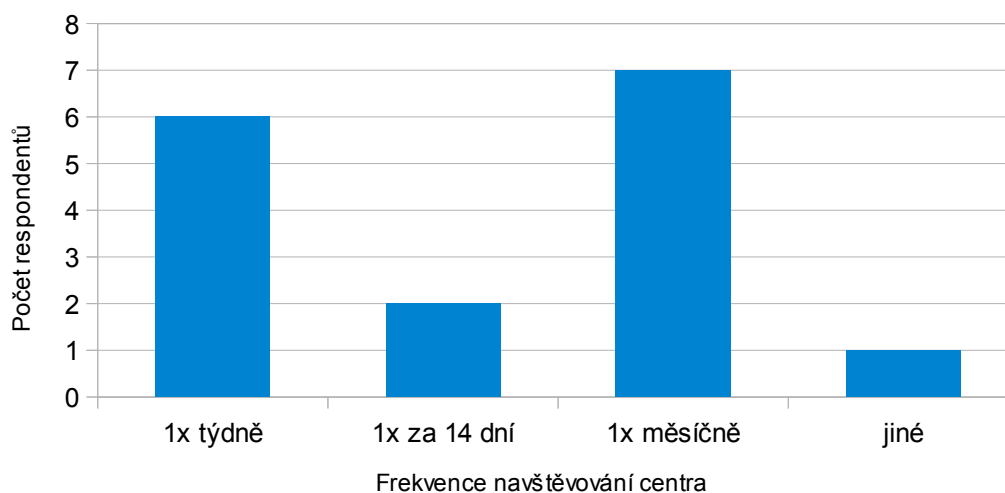
Graf 5: Rodinný stav

Velmi mě překvapilo, kolik respondentů navštěvuje centrum déle než pět let. Nejvíce bylo 15 let, poté 13 let, 10 let nebo 8let. Někteří mi i přes to, že jsem měla v možnostech na výběr „více (uveďte)“ neuvedli přesně kolik let tedy navštěvují centrum, to byly přesně 4 respondenti.

Graf 6: Délka navštěvování centra

Při tvorbě dotazníku jsem předpokládala, že klienti navštěvují centrum minimálně jednou týdně. Zjistila, že klienti nejčastěji navštěvují centrum jednou měsíčně.

Graf 7: Frekvence navštěvování centra

Otázka číslo pět byla v dotazníku nevyužita, neboť se týkala vystudovaného oboru VOŠ či VŠ. Kde právě žádný z dotazovaných klientů nemá titul. Tím se mi jen potvrdila domněnka, že v minulosti nebylo moc možností, aby sluchově postižení získali vyšší vzdělání. Spíše studovali jen dělnické obory na středních odborných učilištích, které byly přidruženy k speciálním školám pro tyto lidi.

21.5 Výsledky dotazníkového řešení

Pro návrh programu, který je hlavním cílem této bakalářské práce jsem zvolila v dotazníku otázky, které mi měly napomoci k vytvoření návrhu programu.

21.5.1 Výběr otázek

Pro vyhodnocování dotazníku jsem měla v dotazníku 3 otázky. Bylo důležité zjistit, které jsou jejich oblíbené volnočasové aktivity a které jim chybí. Jsou to otázky, které považuji v této práci za klíčové. Otázky jsou následující:

- „*Jaké volnočasové aktivity, které by Vás bavily, Vám v nabídce centra chybí?*“

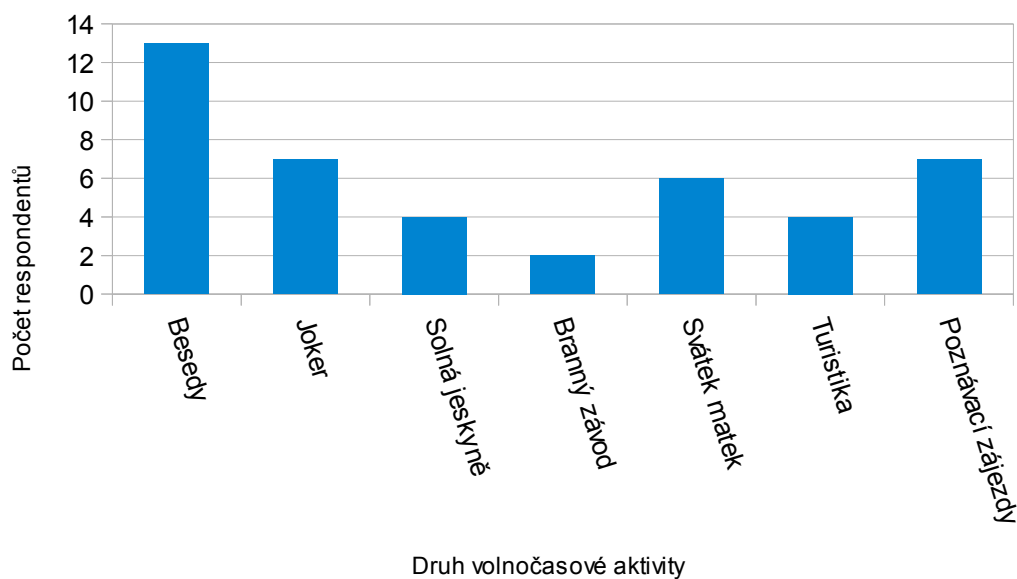
Touto otázkou jsem chtěla získat informaci, které aktivity je možno zařadit do navrhovaného programu a které by respondenti rádi využili.

Respondenti jsou s nabídkou volnočasových aktivit velice spokojeni. Z 16ti dotazovaných pouze jeden z nich mi napsal, že mu chybí větší výběr besed a přednášek. Víím z vyprávění pana předsedy, že jich více mívali, ale kvůli zmenšení prostor a méně klientů již už nemají tolik jako dříve.

- „*Které volnočasové aktivity se Vám nejvíce líbí?*“

Zde jsem se snažila získat informace o tom, co mají klienti již nyní nejvíce rádi.

V této otázce měli respondenti možnost zakroužkovat více možností. Zjistila jsem, že nejraději mají aktivitu besedy, kde se mohou dozvědět něco nového. Další oblíbenou složkou jsou poznávací zájezdy (muzeum, zoo, atd.). U šesti respondentů je také oblíbená oslava svátku matek. Nejméně oblíbený je Branný závod s městskou policií Ústí nad Labem.

Graf 8: Oblíbenost volnočasových aktivit

- „*Jaký typ volnočasový aktivit preferujete?*“

Touto otázkou jsem chtěla získat povědomí, jaký typ programu bych měla navrhnout.

Na tuto otázku mi všichni respondenti shodně odpověděli, že nejraději mají klub (pravidelné schůzky), kde se mohou stýkat spolu pravidelně a vyměňovat si různé zkušenosti a zážitky.

Centrum má jeden klub a to je karetní klub Joker, kde hrají klienti právě hru Joker.

● **Výsledky hypotéz**

H1: Předpokládám, že 80% sluchově postižených klientů navštěvuje Centrum služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem 1x týdně.

Tato hypotéza nebyla potvrzena. 1x týdně navštěvuje centrum pouze 6 klientů z 16 ti (37,5%). Nejvíce chodí klienti 1x za měsíc a to 7 z 16 (43,8%).

H2: Na základě rozhovoru s předsedou centra se domnívám, že 90% klientů má nejraději aktivitu Joker.

Tato hypotéza nebyla potvrzena. Na základě výzkumu jsem zjistila, že aktivitu Joker má

rádo 7 klientů z 16 (43,8%) klientů. Vyhrály aktivity Besedy, které má rádo 13 klientů z 16ti (81.3%), kde se klienti mohou dozvědět mnoho důležitých informací pro sluchově postižené jedince, které jsou důležité pro jejich integraci v normální společnosti.

H3: Domnívám se, že alespoň 80% klientů preferuje pravidelné schůzky v Centru služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem.

Hypotéza byla potvrzena, jelikož všichni respondenti preferují pravidelné schůzky, kterými je rozuměn klub.

21.6 Strukturovaný dotazník

S lektorem volnočasových aktivit Centra služeb pro sluchově postižené jsem měla v plánu udělat rozhovor, ale jelikož lektorka je těžce nedoslýchavá, musela jsem změnit tento druh výzkumu na dotazník, který mi vyplnila.

Zajímalo mě jak dlouho nabízí volnočasové aktivity. Volnočasové aktivity nabízí centrum od roku 2000 neoficiálně. Oficiálně je mají zapsané v programu centra od roku 2005.

Jak už jsem výše psala, tyto aktivity nyní využívá podle lektorky 18 osob. V centru je jediná, která se těmito aktivitám věnuje (jejich tvorba a zařízení). Pomáhají jí ale i ostatní pracovníci.

Důležité otázky pro mě byly, jak často mají pobytové a turistické akce. Pobytové mají bohužel z finančních důvodů jen jednou za rok, neboť na ně nedostávají žádné dotace. Turistické se snaží udělat 2x ročně.

Klub Joker je pravidelně navštěvován 2x týdně v odpoledních hodinách. V rámci tohoto klubu jsou pořádány turnaje a ty jsou podle lektorky nejoblíbenější. Ale i poznávací akce jsou podle ní velmi oblíbené (myslí tím muzeum, výstavy apod.), tím pádem jsou i nejvíce naplněné.

22 Shrnutí případové studie vybraného centra

Zpracování případové studie vybraného centra nabízející služby pro sluchově postižené osoby byl můj druhý cíl mé bakalářské práce. Pro tuto studii jsem si vybrala Centrum služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem. K zpracování jsem použila dotazník pro klienty centra a strukturovaný dotazník pro lektorku volnočasových aktivit. Zjistila jsem, že nabídku volnočasových aktivit v tomto centru využívají převážně starší lidé, dokonce dva z odpovídajících respondentů jsou již důchodci. Klienti centra mají většinou učňovské vzdělání. Klientům se nabídka volnočasových aktivit líbí a do dotazníku na otázku: „Jaké volnočasové aktivity, které by Vás bavily, Vám v nabídce centra chybí.“ odpovídali, že jim nic nechybí. Nejoblíbenější aktivity jsou Besedy, karty Joker a poznávací zájezdy. Nejvíce klienti navštěvují centrum jednou měsíčně. Mnoho z nich navštěvuje centrum déle než 5 let. Objevili se odpovědi jako například i patnáct, třináct či deset let.

Volnočasové aktivity mohli klienti centra využívat již od roku 2000. Tuto nabídku vytváří jedna lektorka, ale pomáhají jí i ostatní pracovníci. Podle ní jsou nejoblíbenější aktivity poznávací zájezdy a karty Joker. Mají v centru klub, kde právě hrají karty Joker a pořádají různé turnaje.

Z dotazníků jsem zjistila, že sportovní aktivity v nabídce centra moc nemají. Jedinou sportovní aktivitou je turistika, která se koná velmi málo.

23 Návrh programu

Z výzkumu jsem zjistila, že klienti dávají přednost pravidelným schůzkám a proto jsem se rozhodla, aby můj program byl celoroční a probíhal by jednou za čtrnáct dní. Ze strukturovaného dotazníku, který mi vyplnila lektorka volnočasových aktivit v Centru služeb ústeckého kraje, jsem zjistila, že sportovní aktivity nabízejí v oblasti turistiky, které se ale uskutečňují 2x ročně. Proto jsem se rozhodla tyto dvě informace spojit a vytvořit návrh programu, kterým by byl klub Pétanque. K mému rozhodnutí, k výběru této sportovní aktivity přispělo také to, že klienti centra jsou převážně staršího věku a tento sport je i pro ně.

Klub Pétanque¹⁰

Cíle programu:

- Nabídnout klientům centra sportovní aktivitu, která je přiměřená jejich věku a postižení.
- Pomocí této sportovní aktivity upevnit sociální vazby mezi klienty centra.

Délka programu: 1x za čtrnáct dní – 60 minut

září – červen

Den a čas programu: Pondělí 16:00 – 17:00

Středa 16:00 – 17:00

(Klienti by si mohli vybrat, v který den jim časově klub vyhovoval nejlépe)

Věková skupina: všechny věkové kategorie klientů Centra služeb pro sluchově postižené Ústí nad Labem

Počet lektorů: 1

Popis programu:

Program je veden jako pravidelný klub, kdy by se scházeli klienti každých čtrnáct dní

---

¹⁰ Pétanque: Pétanque je sportovní hra pro každého člověka v každém věku na libovolném hřišti. Cílem této hry je umístit koule co nejbližší „košonku“, který slouží jako střed.

na 60 minut a hráli by spolu hru Pétanque, kdy by se zpočátku nejdříve učili techniku a poté by se zdokonaľovali ve hře. Klienti by se vždy sešli u centra a poté by vyrazili s lektorem do nejbližších parků, které by se určili podle terénu a možností hrát zde tuto hru.

1. hodinu bych volila jen jako informativní schůzku, kde bych se dozvěděla, kolik klientů má v jaký den zájem do klubu docházet, dozvěděli by se zde základní informace o klubu (bezplatný, kde se bude hrát). Setkání by proběhlo v prostorách centra.

2. hodinu by se klienti dozvěděli pravidla hry Pétanque a naučili se techniku hry.

Od třetí hodiny by se klienti zdokonaľovali ve hře po technické i herní stránce. Každých čtrnáct dní by se spolu sešli a zahráli by si.

V měsíci prosinec by proběhl Vánoční turnaj mezi klienty o různé ceny, které si odnesou jako malé vánoční dárky.

Další hodina by proběhla v měsíci leden, kde by se scházeli pravidelně v určitých hodinách.

V měsíci červen by se uskutečnil velký turnaj (možno zkusit vyhlásit turnaj v Ústí nad Labem), který by sloužil jako rozloučení s klienty před letními měsíci.

Organizace hodiny: Předpokládám, že nejvíce v jeden den by bylo 8 – 9 klientů, kteří by se rozdělili do dvojic až trojic a vždy hráli s jednou sadou Pétanque.

Pomůcky: 3 sady pro hru Pétanque = 8 koulí, jack

Popis vybavení Pétanque: Koule jsou kovové, ocelové. Rozměry jsou 7,05–8,00 cm a váha je 650-800g. Jack (košonek, but) musí být výhradně ze dřeva o průměru 25-35mm. Možno barevný nátěr koulí.

Pravidla hry Pétanque:

„Principem hry pétanque je umístit koule svého týmu co nejbliž k "cíli", který tvoří malá dřevěná kulička (říká se jí "prasátko" nebo "košonek"). Ta se hodí vždy na začátku hry, z kruhu o průměru 50 cm vyznačeného na zemi, a to do vzdálenosti 6-10 m. Jeden člen z družstva "A" tedy vhodí kuličku a stejné družstvo vzápětí vhodí i svoji první kouli.

Nato přichází družstvo "B" a snaží se svou koulí dostat ke "košonku" blíže než je zatím družstvo "A". Pokud se mu to první koulí podaří, nastupuje znovu družstvo "A". Pokud ne, hází tým "B" své koule tak dlouho, než se blíže k "cíli" dostane. Tímto stylem se obě družstva střídají. Hází tedy vždy to družstvo, jehož koule není zrovna v tomto okamžiku nejbližší ke košonku. Hra končí tehdy, nezbyla-li ani jednomu družstvu koule na hození. Tým, který má po ukončení hry svou kouli nejbližší cíli získává bod. Má-li toto družstvo k cíli blíže ještě další koule, než je první nejbližší koule soupeřova, získává tolik bodů, kolik je těchto jejich bližších koulí. Soupeř nezískává nic. Zápas se skládá z více takových her a je ukončen tehdy, dosáhne-li jedno z družstev 13-ti bodů.“ (Čapek, Česká asociace petanque klubů) Hraje se vždy tak, že se snaží hráč dostat svou kouli co nejbližší k cíli anebo vyrazit soupeřovu kouli o něco dál, která je nejbližší k cíli.

Hráč má v ruce kouli a má dlaň otočenou směrem k zemi. Hází se spodem a táhlým pohybem ruky. Díky tomuto má hráč možnost kontrolovat hod co nejdéle.

Turnaj:

Turnaj by byl uskutečněn po domluvě všech klientů v jeden den a v jeden čas, kde by soupeřili klienti mezi sebou jako jednotlivci z obou skupin.

Program nebyl zrealizován. Zpracovala jsem jen návrh, neboť program byl navržen na celý rok a realizaci bych nestihla do odevzdání své práce. Centru jsem navrhla, že výsledný program bych jim přenechala k dispozici, kdyby měli zájem. Centrum ale zájem neprojevalo.

24 Shrnutí praktické části

Pro zpracování praktické části byly stanoveny tři cíle. Prvním cílem bylo: „Zjistit jaké organizace v Ústeckém kraji nabízí speciální programy pro osoby se sluchovým postižením a jaké typy programu nabízí.“ V Ústeckém kraji jsem našla dvě centra, která se zabývají volnočasovými aktivitami pro sluchově postižené. Centrum služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem a Z0 neslyšících v Mostě. Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybrala právě Centrum služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem. Toto centrum jsem si vybrala, neboť je nejblíže k mému nynějšímu působení a mohla jsem tím centrum navštívit a mluvit osobně s předsedou a lektorkou centra. Ve vybraném centru jsem udělala případovou studii, kterou jsem splnila cíl druhý: „Zpracování případové studie vybraného centra nabízející služby pro osoby se sluchovým postižením.“ Studie proběhla pomocí dotazníků klientům a také pomocí strukturovaného dotazníku s lektorkou volnočasových aktivit. Na závěr praktické části mé bakalářské práce byl navržen program. Tento program vychází z výsledků případové studie a tím splňuje cíl třetí.

25 Diskuze

V práci jsem zjišťovala, jaká je nabídka volnočasových aktivit pro sluchově postižené v Centru služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem. Mým hlavním cílem bylo zjistit, jaké aktivity jsou nejoblíbenější a které jim naopak v nabídce centra chybí. Toto jsem zjišťovala pomocí dotazníku pro klienty centra. Chtěla jsem udělat i rozhovor s lektorkou těchto aktivit. Jelikož je lektorka také silně sluchově postižená, nemohla jsem rozhovor provést, neboť mi přesně nerozuměla na co se ptám. Proto jsem musela tuto část změnit v strukturovaný rozhovor, který jsem podala písemně.

V Centru služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem jsem se byla podívat. V první řadě mě zarazily velmi malé prostory, které má centrum k dispozici. Z povídání si s předsedou centra, jsem zjistila, že to není jejich chyba, ale chyba magistrátu města Ústí nad Labem, který jim vypověděl smlouvu z předchozí budovy a tím pádem je přemístil. Pro centrum to byla velká rána, nejen v oblasti zmenšení prostor, ale i z důvodu odchodu některých klientů z centra. Protože nemohli poskytnout všem tolik možností, které nabízeli v předchozích prostorách, odcházeli klienti, kteří se zúčastňovali volnočasových aktivit. Z původních asi 40ti klientů jim zůstalo „věrných“ pouhých cca 18. Do předchozího centra docházely i maminky s dětmi, které si mohly vyměňovat při hrách svých dětí různé zkušenosti a tím si pomáhaly. Nyní už také nedochází, neboť není prostor pro dětský herní koutek.

Před průzkumem byly stanoveny tři hypotézy, které se zaměřovaly na četnost návštěv centra, nejoblíbenější aktivitu a také na to jaký typ schůzek klienti preferují. Z výsledků vyplynulo, že největší počet klientů navštěvuje centrum jednou měsíčně. Myslím si že je to hlavně z důvodu věku klientů, neboť klienty centra jsou převážně starší lidé. Na dotazník mi odpovídalo 16 respondentů a jejich průměrný věk byl 51 let. Jelikož skoro všichni odpovídající mají práci, tak nemají tolik času docházet do centra a zajdou jen tehdy, když mají čas. Klienti uváděli jako nejoblíbenější aktivity besedy a karty Joker. To je podle mě způsobeno tím, že jsou to aktivity spíše oddechové a pro věkovou skupinu, která se pohybuje v centru více zajímavé. Proto jsem vytvořila návrh programu pro toto centrum, kde více preferuji sportovní aktivitu. Chápu, že klienti mají nejčastěji rádi různé besedy a přednášky, neboť ty se týkají často věcí, které jsou pro ně v životě

se sluchovým postižením obtížné. Také jsem se dozvěděla od lektorky volnočasových aktivit, že jiné nákladnější aktivity jako jsou poznávací zájezdy, turistika a pobytové akce nemohou dělat tak často, neboť nemají od státu či města na takovéto aktivity dotace a musí tedy shánět nabídky, které jsou finančně přijatelné pro klienty.

Líbí se mi, že se uskutečňují mezi různými organizacemi, které se zabývají sluchově postiženými, turnaje v kartách Joker. Tímto se mohou klienti z centra dostat i do jiného prostředí a mezi jiné lidi, než s kterými se stýkají. Velice mě v průzkumu překvapilo to, že klienti odpovídali, že mají rádi pravidelné schůzky. Předpokládala jsem frekvenci návštěv maximálně jednou za 14 dní, ale velký počet klientů navštěvuje centrum jednou měsíčně. Kdyby mělo centrum více prostředků k vytvoření klubu či přípravě jiných zajímavějších aktivit, docházeli by klienti za nimi častěji.

Při zpracovávání výběru centra, kde uskutečním svůj výzkum, jsem zjistila, že jen dvě centra nabízí v Ústeckém kraji volnočasové aktivity. Protože Ústí nad Labem je nejbližší mému působení, rozhodla jsem se pro něj. Druhé centrum se nachází v Mostě. Při hledání mě tato zpráva nemile překvapila. Při rozhovoru s panem předsedou jsem zjistila, že nabízejí své služby nejen v Ústí nad Labem, ale okrajově i pro lidi z dalších měst. Myslím si, že by mohlo být těchto center, které nabízejí volnočasové aktivity pro sluchově postižené více. Z vyprávění pana předsedy, jsem pochopila, že je to velmi obtížné v dnešní době provozovat takovouto činnost. Tyto centra dostávají velmi malé prostředky na svoji činnost a proto musí někdy skoro „žebrot“, aby mohli uskutečňovat své nápady.

Zpočátku jsem měla s tvorbou programu obtíže, neboť jsem se nedozvěděla žádnou informaci o tom, které aktivity by klientům chyběly. Klienti mi převážně psali, že jsou spokojeni s nabídkou, kterou centrum má. Rozhodla jsem se pro změnu a vybrala sportovní aktivitu, která by mohla klienty bavit. Program je připraven jako klub, který má pravidelné schůzky a klienti si mohou díky tomuto klubu vytvořit pevnější sociální vazby mezi sebou. Pro program jsem zvolila hru Petanque, neboť si myslím, že je to sportovní aktivita, která je vzhledem k věku klientů fyzicky nenáročná. Vyústěním celého klubu jsou dva turnaje, na kterých můžou klienti porovnat své sportovní výkony.

26 Závěr

Cílem práce bylo zjistit, jaké organizace v Ústeckém kraji nabízí volnočasové aktivity pro osoby se sluchovým postižením. Na základě těchto informací uskutečnit výzkum vybraného centra nabízející volnočasové aktivity pro osoby se sluchovým postižením a navrhnout program.

V teoretické části jsou vysvětleny pojmy volný čas, pedagogika volného času a volnočasové aktivity sluchově postižených. Zaměřila jsem se především na sluchové postižení – surdopedii. Důležitou částí práce je komunikace sluchově postižených a klasifikace sluchových vad. Doplnujícími informacemi v teoretické části jsou typy kompenzačních pomůcek a vzdělávání takto postižených jedinců v České republice. Na závěr teoretické části jsem se zaměřila podrobně na organizace nabízející volnočasové aktivity sluchově postiženým v Ústeckém kraji.

V praktické části byla provedena případová studie na základě dotazníku, který zjišťoval, jaké jsou nejoblíbenější aktivity sluchově postižených klientů Centra služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem. Zde je provedeno vyhodnocení hypotéz, které byly stanoveny před začátkem výzkumu.

Na závěr práce byl navržen program na základě strukturovaného rozhovoru s lektorkou volnočasových aktivit centra. Program je navržen jako klub, neboť klienti preferují pravidelné schůzky. Byla vybrána sportovní aktivita, která si myslím, že mezi nabídkou volnočasových aktivit pro klienty centra chybí.

Přínos center vidím v tom, že se mohou sluchově postižení sdružovat v jedné organizaci, vyměňovat si zážitky a zkušenosti ze svého života. Sluchově postižení v České republice nemají mnoho možností jak se sdružovat a proto je dobré že existuje takováto centra, jako je například to, které jsem navštívila v Ústí nad Labem.

27 Seznam použité literatury

ČÁBALOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 272 s. ISBN 978-80-247-2993-0.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika*. Praha: Triton, 2008, 205 s. ISBN 978-80-7387-014-0.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, 240 s. ISBN 978-80-7367-473-1.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 776 s. ISBN 80-7178-303-x. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 776 s. ISBN 80-7178-303-x.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2010, 800 s. ISBN 978-80-7367-686-5.

KOMORNÁ, Marie. *Systém vzdělávání osob se sluchovým postižením v ČR a specifika vzdělávacích metod při výuce*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008, 87 s. ISBN 978-80-87218-18-1.

KRAHULCOVÁ, Beáta. *Komunikace sluchově postižených*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2001, 303 s. ISBN 80-246-0329-2.

KREJČÍŘOVÁ OLGA. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Eteria, 2002, 127 s. ISBN 80-238-8729-7.

NOVÁKOVÁ, Iva. *Zdravotní nauka: Učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 208 s. ISBN 978-80-247-3709-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina et al. *Pedagogika volného času: Teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008, 224 s. ISBN 978-80-7367-423-6.

PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. vyd. Brno: Paido, 2006, 404 s. ISBN 80-7315-120-0.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-7178-772-8.

SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3.

SLOWÍK, Josef. *Komunikace s lidmi s postižením*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, 160 s. ISBN 978-80-7367-691-3.

ŠTĚPANÍK, Jaroslav. *Umět jednat s lidmi 2*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005, 164 s. ISBN 80-247-0844-2.

VOKURKA, Martin et al. *Velký lékařský slovník*. 6. vyd. Praha: Nakladatelství odborné literatury, 2006, 1017 s. ISBN 80-7345-105-0.

28 Seznam zdrojů z internetu

CESPO: *Centrum služeb pro sluchově postižené* [online]. 1999 [cit. 2013-06-23]. Dostupné z: <http://www.cespo.eu/>

Čapek: Česká asociace pétanque klubů. DOHNAL, Karel. [online]. [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://petanque.cstv.cz/petanque/bulletin.html>

Matušková Lenka. *Komunikace sluchově postižených*. Inflow: information journal [online]. 2009, roč. 2, č. 7 [cit. 2013-06-20]. Dostupný z WWW: <http://www.inflow.cz/komunikace-sluchove-postizenych?page=1>. ISSN 1802-9736.

Neslyší.cz: Jak funguje Kochleární implantát. [online]. 2010-2011 [cit. 2013-06-18]. Dostupné z: <http://www.neslysi.cz/index.php/co-je-kochlearni-implantat>

Ruce.cz: *Informační portál o světě neslyšících* [online]. 2004-2013 [cit. 2013-06-23]. Dostupné z: <http://ruce.cz/>

Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR [online]. 2009 [cit. 2013-06-23]. Dostupné z: <http://www.snn-cr.cz/>

Šance dětem: *Vzdělávání dětí se sluchovým postižením*. [online]. [cit. 2013-06-18]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/vzdelavani-deti-se-specialnimi-potrebami/vzdelavani-deti-se-sluchovym-postizenim.shtml>

Ticho.cz: *Český znakový jazyk* [online]. 2001-2006 [cit. 2013-06-23]. Dostupné z: <http://ticho.cz/>

ZO *neslyšících Most* [online]. 2013 [cit. 2013-06-23]. Dostupné z: <http://www.zoneslysicimost.estranky.cz/>

29 Seznam grafů

Graf 1: Dosažené vzdělání.....	47
Graf 2: Typ sluchového postižení.....	48
Graf 3: Rodinný stav.....	49
Graf 4: Délka návštěvování centra.....	49
Graf 5: Frekvence návštěvování centra.....	50
Graf 6: Oblíbenost volnočasových aktivit.....	52

30 Seznam příloh

Příloha 1:	Dotazník – pro klienty
Příloha 2:	Dotazník – pro lektorku
Příloha 3:	Fotografie prostor

Seznam ilustrací

Ilustrace 1: Ukázka místnosti Centra služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem 1	76
Ilustrace 2: Ukázka místnosti Centra služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem 2	76

31 Přílohy

31.1 Příloha 1

Dotazník

Dobrý den,
jsem studentkou 3. ročníku Pedagogiky volného času na TU v Liberci. V současné době píší bakalářskou práci, která zkoumá možnosti volnočasových aktivit pro sluchově postižené ve vybraném centru Ústeckého kraje. Ráda bych proto požádala o vyplnění tohoto dotazníku. Zabere Vám to maximálně 10 minut.

Jelikož jde o výzkum, žádám Vás, abyste odpovídali pravdivě a čitelně.

Dotazník je anonymní, prosím, nepodepisujte se.

1. Jste *(zakroužkujte)*

muž x žena

2. Jaký je Váš věk?

3. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

a) ZŠ	d) VOŠ
b) SOU	e) VŠ
c) SŠ s maturitou	

4. Který obor jste studoval/a na SOU či SŠ?

(vyplňují i studenti, kteří stále tu školu studují; uveďte druh školy: např. SŠ sociální činnost)

5. Který obor jste studoval/a na VOŠ či VŠ?

(vyplňují i studenti, kteří stále tu školu studují; uveďte druh školy: např. VŠ pedagogika volného času)

6. **Jaké je Vaše nynější povolání?** (studenti SŠ, SOU, VOŠ, VŠ nevyplňují)

7. **Jaký máte druh postižení?**

8. **Žijete**

a) sám/sama	e) manželem/manželkou
b) s rodinou	
c) s přítelem/kyní	

9. **Jak dlouho docházíte za volnočasovými aktivitami do tohoto centra?**

a) 1 rok	d) 4 roky
b) 2 roky	e) 5 let
c) 3 roky	f) více (uved'te):

10. **Jak často se zúčastňujete volnočasových aktivit nabízených tímto centrem?**

a) 1x týdně	c) 1x měsíčně
b) 1x za čtrnáct dní	d) jiné uveďte:

11. **Jaké volnočasové aktivity, které by Vás bavily, Vám v nabídce centra chybí?**

12. **Které volnočasové aktivity se Vám nejvíce líbí?** *(možno zakroužkovat více odpovědí)*

a) Besedy	e) Oslava svátku matek
b) Joker	f) Turistika
c) Návštěvy Solné jeskyně	g) Poznávací zájezdy
d) Branný závod s městskou policií Ústí nad Labem	

13. **Jaký typ volnočasových aktivit preferujete?** *(zakroužkujte jen jednu odpověď)*

- a) klub (pravidelné schůzky)

- b) víkendové akce
- c) jednorázová jednodenní akce
- d) pobytové akce

**14. Navštěvujete jiné zařízení, kde využíváte nabídku volnočasových aktivit?
Které?**

15. Chcete mi ještě něco na závěr sdělit?

Děkuji Vám za vyplnění

31.2 Příloha 2

Otázky pro volnočasového lektora

1. Jak dlouho /respektive od jakého roku/ nabízí centrum volnočasové aktivity?
2. Kolik klientů využívá nabídky volnočasových aktivit? (přibližně)
3. Máte přímo kvalifikované lektory pro tvorbu volnočasových aktivit?
4. Pokud jste odpověděl na otázku č. 3 NE, kdo u vás dělá program volnočasových aktivit?
5. Jak často máte pobytové akce?
6. Jak často máte turistické akce?
7. Máte klub, na kterém se schází klienti pravidelně? Který a jak často?
8. Které nabízené volnočasové aktivity jsou podle Vás nejoblíbenější?
9. Které nabízené volnočasové aktivity jsou podle Vás nejvíce naplněné?

31.3 Příloha 3

Ilustrace 1: Ukázka místnosti Centra služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem 1

Ilustrace 2: Ukázka místnosti Centra služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem 2